

PƏRZVAN 1

YUMŞAQ BUĞDA SORTU

**Müəlliflər: N.R. Əfəndiyev, Ə.C. Musayev,
H.Y. Əbdürəhimov, E.V. Aqababov**

Sort 1990-cı ildən Azərbaycan Respublikasının seleksiya nailiyyətlərinin Dövlət reyestrinə daxildir və patentlə mühafizə olunur. Patent №5257

Mənşəyi: Sort Azərbaycan ET Əkinçilik İnstitutunun Zaqatala BTS-də (Yerli Car buğda x Bol buğda) x Stella yumşaq buğda sortlarının növdaxili hibridləşməsindən fərdi seçmə yolu ilə alınmışdır.

Ümumi xüsusiyyətləri: Sort hündürboyludur (130-150 sm), yatmaya meyillidir, dənin tökülməsinə qarşı davamlıdır. Kollanması orta vəziyyətdədir. Vegetasiya müddəti 224-226 gün olub, standart sortdan 2-3 gün tez yetişir.

Növmüxtəlifliyi eritrospermumdur. Sünbülü orta irilikdə və sıxlıqdadır, rəngi ağ və qılçıqlıdır. Sortun dəniri iri, şırımın xarakteri orta, rəngi qırmızı olub, oval və qayəsi tüklüdür. Sünbüldə dənələrin sayı 42-46 ədəddir.

Məhsuldarlığı: Zaqatala BTS-də sortun orta məhsuldarlığı nəmliklə təmin edilmiş dəmyədə 4,12 t/ha olub standartdan 0,7 ton artıq dən məhsulu vermişdir. Sortun potensial məhsuldarlığı 4,5-5,0 t/ha-dır.

Dənin keyfiyyəti: 1000 dəninin kütləsi 43-45 qramdır, dəndə zülalın miqdarı 12-14%, kleykovinanın miqdarı 25-28%-dir. Ümumi çörəkbişirmə keyfiyyəti qənaətbəxşdir.

Xəstəliklərə və iqlim şəraitinə davamlılığı: Sarı və qonur pas xəstəliklərinə orta dərəcədə sirayətlənir, unlu şəhə zəif tutulur. Şəki-Zaqatala bölgəsində yaxşı qışlayır.

Becərilmə bölgələrinə və sələfləri: Sort əsasən nəmliklə nisbi təmin olunmuş bölgələrdə becərilmək üçün rayonlaşdırılmışdır. Sələf kimi cərgəarası becərilən bitkilər və qara herik götürülməsi məqsədəuyğundur.

Səpin müddəti: Optimal səpin müddəti oktyabrın ikinci və üçüncü on günlükləri aralığıdır.

Səpin norması: Hektara 4,0-4,5 milyon cücərən toxum səpilməsi tövsiyə olunur. Gecikmiş əkinlərdə bu norma 10% artırıla bilər.

Gübrə norması: Sortun becərilməsi zamanı hektara təsiredici maddə hesabı ilə 80-100 kq fosfor, 50-60 kq kalium və 70-90 kq azot gübrələri verilməlidir.

MİRBƏŞİR 128

YUMŞAQ BUĞDA SORTU

**Müəlliflər: Ə.C.Musayev, V.F.İbadov,
M.H.Seyidov**

Sort 1996-cı ildən Azərbaycan Respublikasının seleksiya nailiyyətlərinin Dövlət reyestrinə daxildir və patentlə mühafizə olunur. Patent №00082

Mənşəyi: Sort Azərbaycan ET Əkinçilik İnstitutunda Bezostaya-I sortu ilə Pakistan mənşəli “S-271” sortunun növdaxili hibridləşdirilməsindən alınmışdır.

Ümumi xüsusiyyətləri: Sort yatmaya davamlı olub, bitkisinin hündürlüyü 95-100 sm-dir. Bezostaya-1 sortu ilə eyni vaxtda yetişir. Tökülməyə qarşı davamlıdır. Kollanması yerəsərilən, cücərtisi və bitkisi tünd yaşıldır.

Növmüxtəlifliyi eritrospermumdur. Sünbülü orta uzunluqda və orta sıxlıqdadır. Sünbülcük pulcuğu yarım dairəvi, qılçıqları qısa zəif, dağılan və kobuddur.

Məhsuldarlığı: Sortun Tərtər Bölgə Təcrübə Stansiyasında orta məhsuldarlığı suvarmada 6,34 t/ha olub, Bezostaya-1 sortundan 0,69 ton artıq məhsul vermişdir. Yüksək məhsuldar sortdur. Potensial məhsuldarlığı 6,0-7,0 t/ha-dır.

Dənin keyfiyyəti: Dəni iri olub, 1000 dənin kütləsi 37-47 qramdır. Dəndə zülalın miqdarı 14,7-15,3%, kleykovinanın miqdarı 28-30%-dir. Sortun çörək keyfiyyəti yaxşıdır.

Xəstəliklərə və iqlim şəraitinə davamlılığı: Göbələk xəstəliklərinə zəif və ya orta dərəcədə sirayətlənir. Quraqlığa davamlılığı ortadır. Respublikanın taxıl əkilən bölgələrində yaxşı qışlayır.

Becərilmə bölgələri və sələfləri: Respublikanın əsasən suvarılan və dəmyə bölgələrində becərilməsi təklif olunur. Suvarılan bölgələrdə sort üçün ən yaxşı sələf çoxillik otlar və cərgəarası becərilən bitkilər, dəmyə şəraitdə isə qara və bitkili heriklərdir.

Səpin müddəti: Dəmyə şəraitində optimal səpin müddəti sentyabr ayının 20-dən oktyabrın 10-dək, suvarma şəraitində isə oktyabrın 20-dən noyabr ayının 10-dəkdir.

Səpin norması: Dağətəyi dəmyə şəraitində hektara səpin norması 4,0-4,5 milyon, suvarma şəraitində isə 4,5-5,0 milyon cücərən toxum səpilməsi tövsiyə olunur.

Gübrə norması: Sort üçün ən yaxşı gübrə normaları sələflərdən və torpağın münbitliyindən asılı olaraq hektara təsiredici maddə hesabı ilə 80-100 kq fosfor, 40-60 kq kalium və 80-100 kq azot gübrələri hesab olunur. Fosfor və kalium gübrələrinin hamısı şum altına, azot gübrəsi isə yemləmə şəklində ilkin yazda kollanma və boruyaçıxma fazasının başlanğıcında vermək lazımdır.

TƏRƏQQİ

YUMŞAQ BUĞDA SORTU

**Müəlliflər: A.M.Abdullayev, P.P.Naskidaşvili,
N.H. Qafarov**

Sort 1997-ci ildən Azərbaycan Respublikasının seleksiya nailiyyətlərinin Dövlət reyestrinə daxildir və patentlə mühafizə olunur. Patent №00031

Mənşəyi: Sort Meksika mənşəli K-290612 Pov.Ke.Pet.Rul. nümunəsi ilə Yuqoslaviya mənşəli 45319 Panoniya sort nümunəsinin növdaxili hibridindən fərdi seçmə yolu ilə yaradılmışdır.

Ümumi xüsusiyyətləri: Sort ortaboyludur (100-110 sm), gövdəsi möhkəm, yatmaya davamlıdır. Məhsuldar kollanması 2,7-3,4-dür. Cücərmə enerjisi çox yüksəkdir, vegetasiyanın ilk fazalarını sürətlə keçdiyindən qışı mülayim keçən illərdə kütləvi surətdə boruya çıxmağa meylli olur. Odur ki, gecikmiş səpinlərdə, xüsusən də pambıq bitkisindən sonra əkilməsi yüksək səmərə verir. Vegetasiya müddəti 3-illik orta 206 gün təşkil etmişdir.

Növmüxtəlifliyi lütessensdir. Sünbülü uzun (10-12sm), silindirik formalı, seyrək, qılçıqsız, ağ rəngdədir. Sortun dənə orta irilikdə, forması oval, rəngi qırmızı, şırımın xarakteri dayaz olub, qayəsi tüklüdür. Sünbüldə dənələrin sayı 45-50 ədəddir.

Məhsuldarlığı: Sortun Tərtər Bölgə Təcrübə Stansiyasında üçillik orta məhsuldarlığı suvarmada 6,58 ton/ha təşkil etmişdir. Bu da standartla müqayisədə 0,86 t/ha çoxdur. Sortun potensial məhsuldarlığı 6,5-7,0 t/ha-dır.

Dənə keyfiyyəti: 1000 dənənin kütləsi 45-49 qramdır. Dəndə zülalın miqdarı 14-15%, kleykovinanın miqdarı 31-34 %-dir.

Xəstəliklərə və iqlim şəraitinə davamlılığı: Tədqiqat illərində göbələk xəstəliklərinə davamlı olmuş, lakin son illərdə sarı pasa həssaslıq göstərir. Qışlamayı yaxşı keçirir, quraqlığa davamlıdır.

Becərilmə bölgələri və saləfləri: Suvarılan aralıq və dağətəyi dəmyə bölgələrində becərməsi məsləhət görülür. Suvarmada sort üçün ən yaxşı saləf çoxillik və cərgəarası becərilən bitkilər, dağətəyi dəmyə bölgələrdə isə qara və bitkili heriklərdir.

Səpin müddəti: Suvarma şəraitində sort üçün optimal səpin müddəti oktyabrın ikinci və üçüncü, dağətəyi dəmyə şəraitində isə sentyabrın ikinci və üçüncü ongünlükləri aralıqları hesab olunur.

Səpin norması: Optimal səpin müddətində suvarma bölgələri üçün 4,5-5,0 milyon, dəmyə bölgələri üçün 4,0-4,5 milyon cücərə bilən toxum səpilməsi tövsiyə olunur.

Gübrə norması: Sort gübrələrə həssasdır. Yüksək və keyfiyyətli dənə məhsulu almaq üçün hektara təsiredici maddə hesabı ilə 80-100 kq fosfor, 50-60 kq kalium və 90-120 kq azot gübrələri verilməlidir.

AZƏRİ

YUMŞAQ BUĞDA SORTU

Müəlliflər: A.M.Abdullayev,
Ə.C.Musayev,
F.Ş.Mahmudov,
H.V.Əhmədov,
M.H.Seyidov,
İ.C.Qəmbərov

Sort 1999-cu ildən Azərbaycan Respublikasının seleksiya nailiyyətlərinin Dövlət reyestrinə daxildir və patentlə mühafizə olunur. Patent №00043

Mənşəyi: Sort Azərbaycan ET Əkinçilik İnstitutunda Yuqoslaviyanın Panoniya 45319 və Bezostaya 1 sortlarının hibridindən təkrar fərdi seçmə yolu ilə alınmışdır.

Ümumi xüsusiyyətləri: Sort ortaboyludur (91-107sm), yatmaya qarşı davamlıdır. Vegetasiya müddəti 220-224 gün olub, Bezostaya 1 sortu ilə eyni vaxtda yetişir. Kollanması yaxşıdır. Cücərtləri və boruyaçıxma fазasında yarpaqları tünd-yaşıl rəngdədir.

Növmüxtəlifliyi lütessensdir. Sünbülü uzun silindrik formadadır. Sünbülçük pulcuğu oval formada, kil dişi qısa, küt, çiyin forması enli, düzdür.

Məhsuldarlığı: Tərtər Bölgə Təcrübə Stansiyasında sortun orta məhsuldarlığı suvarmada 6,51 t/ha olub, Bezostaya 1 sortundan 0,4 ton artıq məhsul vermişdir. Potensial məhsuldarlığı hektardan 6,5-7,0 tondur.

Dənin keyfiyyəti: Dəni iridir, 1000 dənin kütləsi 46-49 qramdır. Dəni şüşəvaridir (80-90 %), dəndə zülalın miqdarı 13,1-15,5 %, kleykovinanın miqdarı 23-25%-dir. Yüksək texnoloji və çörəkbişirmə keyfiyyətinə malikdir.

Xəstəliklərə və iqlim şəraitinə davamlılığı: Pas və unlu şəh xəstəliklərinə orta davamlı, bərk sürməyə nisbətən həssasdır. Qışlaması yaxşıdır.

Becərilmə bölgələri və saləfləri: Azərbaycanın suvarılan düzən və dağətəyi bölgələrində becərilməsi məsləhət görülür. Pambıq və digər cərgəarası becərilən bitkilərdən sonra səpilməsi daha münasibdir.

Səpin müddəti: Optimal səpin müddəti oktyabr ayının ikinci və üçüncü ongünlükləri aralığı hesab olunur.

Səpin norması: Hektara 4,5-5,0 milyon cücərən toxum səpilməsi tövsiyə olunur.

Gübrə norması: Yüksək məhsul almaq üçün hektara təsiredici maddə hesabı ilə 100-150 kq fosfor, 60 kq kalium və 100-120 kq azot gübrələri verilməlidir.

ƏKİNÇİ 84

YUMŞAQ BUĞDA SORTU

**Müəlliflər: Ə.C.Musayev, C.Ə.Əliyev,
V.F.İbadov, M.H.Seyidov**

Sort 2000-ci ildən Azərbaycan Respublikasının seleksiya nailiyyətlərinin Dövlət reyestrinə daxildir və patentlə mühafizə olunur. Patent №00050

Mənşəyi: Sort Azərbaycan ET Əkinçilik İnstitutunda Macarıstan mənşəli yumşaq buğda sortlarından fərdi seçmə yolu ilə alınmışdır.

Ümumi xüsusiyyətləri: Sort yatmaya davamlı olub, bitkisinin hündürlüyü 85-95sm arasında dəyişir. Cücərtisi və sünbülü tünd yaşıldır. Vegetasiya müddəti suarmada 216-220 gün təşkil edib, digər rayonlaşmış sortlardan 2-3 gün tez yetişir.

Növmüxtəlifliyi eritropermumdur. Sünbülü silindrvari olub, orta uzunluqdadır (10-12 sm). Sünbülçük pulcuğu ovalşəkilli, dişciyi geriyyə əliyə, çiyini çıxıntılı, qılçıqları orta uzunluqda, paralel və kobuddur. Sortun dənə iri, forması oval, rəngi qırmızı, şırımın xarakteri dayaz olub, qayəsi tüklüdür.

Məhsuldarlığı: Tərtər Bölgə Təcrübə Stansiyasında sortun üç ildə orta məhsuldarlığı suarmada 6,45 t/ha olub, standart Bezostaya 1 sortundan 0,50 ton artıq dən məhsulu vermişdir. Yüksək məhsuldar sortdur. Potensial məhsuldarlığı 6,5-7,5 t/ha-dır.

Dənin keyfiyyəti: 1000 dənənin kütləsi 47-53 qramdır. Dəndə zülalın miqdarı 13,8-14,3 %, kleykovinanın miqdarı isə 24-28 %-dir.

Xəstəliklərə və iqlim şəraitinə davamlılığı: Göbələk xəstəliklərinə zəif tutulur. Azərbaycan şəraitində yaxşı qışlayır.

Becərilmə bölgələri və sələfləri: Respublikanın əsasən suvarılan düzən və qismən də nəmliklə təmin olunmuş dəmyə bölgələrində becərilməsi məsləhət görülür. Suvarma bölgələrində sort üçün ən yaxşı sələf çoxillik bitkilər və cərgəarası becərilən bitkilər, nəmliklə təmin edilmiş bölgələrdə isə qara və bitkili heriklərdir.

Səpin müddəti: Suvarma şəraitində optimal səpin müddəti oktyabrın ikinci və noyabrın birinci on günlükləri aralığı, dəmyə şəraitində isə sentyabr ayının 20-dən oktyabrın 10-dəkdir.

Səpin norması: Suvarma şəraitində hektara səpin norması 4,5-5,0 milyon, dağətəyi dəmyə şəraitində isə 4,0-4,5 milyon cücərən toxum səpilməsi tövsiyə olunur.

Gübrə norması: Sort üçün optimal gübrə norması sələflərdən asılı hektara təsiredici maddə hesabı ilə 90-100 kq fosfor, 50-60 kq kalium və 90-120 kq azot gübrələri hesab olunur.

QIYMƏTLİ-2/17

YUMŞAQ BUĞDA SORTU

Müəlliflər: C.Ə.Əliyev, E.H.Qazıbəyova,
R.U.Mahmudov, Ə.C.Musayev,
M.H. Seyidov, M.N.Mahmudov

Sort 2001-ci ildən Azərbaycan Respublikasının seleksiya nailiyyətlərinin Dövlət reyestrinə daxildir və patentlə mühafizə olunur. Patent №00059

Mənşəyi: Sort Azərbaycan ET Əkinçilik İnstitutunda Beynəlxalq seleksiya mərkəzlərindən toplanmış yumşaq buğda genofondundan yerli şəraitə uyğunlaşan formalardan fərdi seçmə aparmaqla alınmışdır.

Ümumi xüsusiyyətləri: İntensiv tipli olub, ortaboyludur(85-95 sm), kolları yaxşıdır, gövdəsi möhkəmdir, yatmaya davamlıdır. Vegetasiya müddəti 215-220 gündür, bitkinin rəngi ağımtıl-yaşıldır.

Növmüxtəlifliyi velyutinumdur. Sünbülü uzun, prizmatik, qılçıqsızdır. Sünbüllükləri çox sıx yerləşmiş, tökülməyə davamlıdır. Sünbülün ağımtıl boz rəngi onu başqa sortlardan asanlıqla fərqləndirir. Sortun dənisi orta irilikdə, şırımın xarakteri orta, rəngi qırmızı olub, forması yumurtavari və qayəsi tüklüdür.

Məhsuldarlığı: Sortun orta məhsuldarlığı 6,0 t/ha-dan az olmamışdır. Rayonlaşmış sortlardan nisbətən çox məhsul verir. Sortun potensial məhsuldarlığı 8,0-10,0 t/ha-dır.

Dənin keyfiyyəti: 1000 dəninin kütləsi 45-48 qram, dəndə zülalın miqdarı 13,5-14,8%, kleykovinanın miqdarı 25-28%-dir.

Xəstəliklərə və iqlim şəraitinə davamlılığı: Pas xəstəliklərinə orta həssas, unlu şəh, sürmə xəstəliklərinə orta davamlıdır. Qışlaması yaxşıdır.

Becərilmə bölgələri və sələfləri: Suvarılan aralıq bölgələr və nəmliklə təmin olunmuş dağlıq və dağətəyi bölgələrdə becərilməsi məqsədəuyğundur. Pambıq və digər cərgəarası becərilən bitkilərdən sonra səpilməsi tövsiyə edilir.

Səpin müddəti: Optimal səpin müddəti oktyabrın birinci yarısından noyabrın ikinci yarısına qədər olan dövr hesab olunur.

Səpin norması: Hektara 4,5-5,0 milyon cücərmə qabiliyyətinə malik toxum səpilməlidir. Gecikmiş səpinlərdə bu norma 10% artırıla bilər.

Gübrə norması: Sort yüksək aqrofonda becərilməyə tələbkardır. Səpindən qabaq şum altına hektara təsiredici maddə hesabı ilə 80-120 kq fosfor, 50-60 kq kalium gübrələri və 100-150 kq azot gübrəsi isə yemləmə şəklində iki dəfəyə verilməsi məsləhətdir.

ƏZƏMƏTLİ 95

YUMŞAQ BUĞDA SORTU

**Müəlliflər: C.Ə. Əliyev,
R.U. Mahmudov,
C.M.Təlai,
Ə.C.Musayev,
M.H. Seyidov**

Sort 2005-ci ildən Azərbaycan Respublikasının seleksiya nailiyyətlərinin Dövlət reyestrinə daxildir və patentlə mühafizə olunur. Patent №00086

Mənşəyi: Sort Beynəlxalq Seleksiya Mərkəzi SİMMİT-dən alınmış buğdanın 16-cı elit sortınağı pitomnikində (16 ESWYT-12) olan və yerli şəraitə uyğunlaşan yumşaq buğda genotiplərindən fərdi seçmə aparılmaqla alınmışdır.

Ümumi xüsusiyyətləri: Sort ortaboyludur (94-96 sm), gövdəsi möhkəm, yatmaya davamlıdır, məhsuldar kollanması 2,3-2,5-dir. Tezyetişkəndir, vegetasiya müddəti suarmada 215-218 gün olub, digər rayonlaşmış sortlardan 5-6 gün tez yetişir. Tezyetişdiyindən yaz-yay quraqlığına məruz qalmır,

Növmüxtəlifliyi qrekumdur. Sünbülü silindrik, tam yetişmədə əyilən, uzun, orta sıxlıqda olub, ağ rəngdədir. Qılçıqları ağ, nisbətən uzun və dağınıqdır. Sünbüldə sünbülcüklər sıx yerləşmiş, dən orta irilikdə, şırımın xarakteri dayaz, rəngi ağ, yarımıyumru və qayəsi tüklüdür. Sünbüldə dənlərin sayı 40-42 ədəddir.

Məhsuldarlığı: Sortun üç illik orta məhsuldarlığı 7,35 t/ha olmuşdur ki, bu da rayonlaşmış Mirbəşir 128 sortundan 2,0-3,0 t/ha yüksəkdir. Respublikanın müxtəlif bölgələrində keçirilən ekoloji sınaqlarda rayonlaşmış sortlardan 25-35% artıq dən məhsulu vermişdir. Potensial məhsuldarlığı 8,0-9,0 t/ha-dır.

Dənin keyfiyyəti: 1000 dənin kütləsi 42-47 qramdır. Dəndə zülalın miqdarı 14,2-15,0%, kleykovina 30-32% olur.

Xəstəliklərə və iqlim şəraitinə davamlılığı: Sort sarı və qonur pasa orta davamlı, unlu şəh və digər göbələk xəstəliklərinə tutulması müşahidə olunmamışdır.

Becərilmə bölgələri və sələfləri: Sortun suvarılan, dəmyə və dağətəyi bölgələrdə becərilməsi təklif olunur. Suvarma bölgələrində əsasən pambıq sələflərindən, dəmyə bölgələrində isə qara herikdən sonra əkilməsi münasibdir.

Səpin müddəti: Sort üçün optimal səpin müddəti suvarma şəraitində oktyabrın ikinci və noyabrın birinci, dağətəyi dəmyə bölgələrdə isə sentyabrın ikinci və oktyabrın birinci ongünlükləri aralığı hesab olunur.

Səpin norması: Optimal səpin müddətində suvarma şəraitində hektara 4,0-4,5 milyon, dəmyə şəraitində 3,5-4,0 milyon cücərən toxum hesabı ilə səpilməsi tövsiyə olunur.

Gübrə norması: Sort intensiv becərməyə tələbkardır. Yüksək və keyfiyyətli dən məhsulu almaq üçün hektara təsiredici maddə hesabı ilə 80-100 kq fosfor və 50-60 kq kalium və 100-120 kq azot gübrələri verilməlidir.

NURLU 99 *YUMŞAQ BUĞDA SORTU*

**Müəlliflər: C.Ə. Əliyev, Ə.C.Musayev,
V.F.İbadov, M.H.Seyidov, M.Q.
Əhmədov, M.N. Mahmudov**

Sort 2005-ci ildən Azərbaycan Respublikasının seleksiya nailiyyətlərinin Dövlət reyestrinə daxildir və patentlə mühafizə olunur. Patent №00087

Mənşəyi: Sort Azərbaycan ET Əkinçilik İnstitutunda CIMMYT/ICARDA xətti ilə alınmış yumşaq buğda hibridlərindən fərdi seçmə yolu ilə alınmışdır.

Ümumi xüsusiyyətləri: Sort qısaboyludur (70-80sm), yatmaya, dənin tökülməsinə qarşı davamlıdır. Vegetasiya müddəti 188-192 gün olub, standart sortdan 8-10 gün tez yetişir. Kollanması dikdurandır.

Növmüxtəlifliyi qrekumdur. Sünbülü orta irilikdə və orta sıxlıqdadır, rəngi ağ, forması silindrvaridir. Sünbülcük pulcuğu ovalvari, qılçıqları orta uzunluqda, ağ, xarakteri isə zəifdir. Sortun dənisi orta irilikdə və şırımın xarakteri dayaz, rəngi ağ olub, yarımymru və qayəsi tüklüdür. Sünbüldə dənələrin sayı 43-47 ədəddir.

Məhsuldarlığı: Yüksək məhsuldar sortdur. Tərtər Bölgə Təcrübə Stansiyasında sortun orta məhsuldarlığı suvarmada 7,74 t/ha olub, standart Mirbəşir 128 sortundan 1,54 ton artıq dən məhsulu vermişdir. Fermer sahəsində 7,5 t/ha məhsul vermişdir. Potensial məhsuldarlığı hektara 8,0-9,0 tondur.

Dənin keyfiyyəti: 1000 ədəd dəninin kütləsi 37-40 qramdır. Dəndə zülalın miqdarı 13,8-14,5%, kleykovina 27-29%-dir. Sortun çörək keyfiyyəti yüksəkdir.

Xəstəliklərə və iqlim şəraitinə davamlılığı: Pas və digər göbələk xəstəliklərinə zəif sırayətlənir. Respublikanın taxıl əkilən bölgələrində yaxşı qışlayır.

Becərilmə bölgələri və sələfləri: Respublikanın suvarılan, təmin olunmuş dəmyə və dağətəyi bölgələrdə becərilməsi təklif olunur. Suvarılan bölgələrdə sort üçün ən yaxşı sələf çoxillik otlar və cərgəarası becərilən bitkilər, dəmyə şəraitində isə qara və bitkili herikdir.

Səpin müddəti: Dağətəyi dəmyə bölgələrdə optimal səpin müddəti sentyabr ayının 20-dən oktyabrın 10-dək, suvarma şəraitində isə oktyabrın 20-dən noyabr ayının 10-dəkdir.

Səpin norması: Suvarma şəraitində 4,5-5,0 milyon, dəmyə şəraitində isə 4,0-4,5 milyon cücərən toxum səpilməsi tövsiyə olunur.

Gübrə norması: Sort gübrələrə çox tələbkardır. Buna görə də ən yaxşı gübrə normaları sələflərdən və torpağın münbitliyindən asılı olaraq hektara təsiredici maddə hesabı ilə 80-100 kq fosfor, 40-60 kq kalium və 100-120 kq azot gübrələri hesab olunur.

QOBUSTAN

YUMŞAQ BUĞDA SORTU

Müəlliflər: C.Ə.Əliyev,
R.U.Mahmudov,
C.M. Tələi,
Ə.C.Musayev,
M.H.Seyidov

Sort 2007-ci ildən Azərbaycan Respublikasının seleksiya nailiyyətlərinin Dövlət reyestrinə daxildir və patentlə mühafizə olunur. Patent №00096

Mənşəyi: Sort Beynəlxalq Seleksiya Mərkəzlərindən alınmış yumşaq buğdanın yarım-quraq bölgələr üçün regional müşahidə pitomnikidən (*RBWON (SAA)-2*) yerli şəraitə uyğunlaşan buğda genotiplərindən fərdi seçmə aparılmaqla alınmışdır.

Ümumi xüsusiyyətləri: Sort orta boyludur (96-100 sm), gövdəsi möhkəm, yatmaya davamlıdır, məhsuldar kollanması 2,3-2,5-dir. Tezyetişkəndir.

Növmüxtəlifliyi qrekumdur. Sünbülü silindrik, tam yetişmədə qismən əyilən, uzun, orta sıxlıqda olub, ağ rəngdədir. Qılçıqları ağ, kobud və dişlidir. Sünbüldə sünbülcüklər sıx yerləşmiş, dənə orta irilikdə, şırımın xarakteri dayaz, rəngi ağ olub, yarımıyumru və qayəsi tüklüdür. Sünbüldə dənələrin sayı 40-45 ədəddir.

Məhsuldarlığı: Sortun suvarmada orta məhsuldarlığı 7,35 t/ha olmuşdur. Müxtəlif bölgələrdə keçirilən ekoloji sınaqlarda rayonlaşmış sortlardan 20-40% artıq dənə məhsulu vermişdir. Potensial məhsuldarlığı 8,0-9,0 t/ha-dır.

Dənənin keyfiyyəti: 1000 dənənin kütləsi 40-44 qramdır. Dəndə zülalın miqdarı 14,2-16,0%, kleykovina 30-31% olmuşdur. Yüksək texnoloji və çörəkbişirmə keyfiyyətinə malikdir.

Xəstəliklərə və iqlim şəraitinə davamlılığı: Sortun tədqiqat illərində sarı pasa, sürmə xəstəliklərinə tutulması müşahidə olunmamışdır. Tez yetişdiyindən yaz-yay quraqlığına məruz qalmır.

Becərilmə bölgələri və saləfləri: Sortun əsasən dəmyə, yarım-quraq, dağətəyi və qismən də suvarma bölgələrdə becərilməsi təklif olunur. Dəmyə bölgələrində sort üçün ən yaxşı saləf qara və bitkili heriklər, suvarma bölgələrində isə çoxillik otlar və cərgəarası becərilən bitkilər hesab olunur.

Səpin müddəti: Dağlıq və dağətəyi dəmyə şəraitində optimal səpin müddəti sentyabr ayının 20-dən oktyabrın 10-dək, suvarma şəraitində isə oktyabrın ikinci və noyabrın birinci on günlükləri aralığı hesab olunur.

Səpin norması: Suvarma şəraitində hektara 4,0-4,5 milyon, dəmyə şəraitində 3,5-4,0 milyon cücərən toxum səpilməsi tövsiyə olunur.

Gübrə norması: Yüksək və keyfiyyətli dənə məhsulu almaq üçün hektara təsiredici maddə hesabı ilə 80-100 kq fosfor və 50-60 kq kalium və 100-120 kq azot gübrələri verilməlidir.

ŞƏKİ 1

YUMŞAQ BUĞDA SORTU

Müəlliflər: H.Y.Əbdürəhimov,
A.N. Məmmədova,
Ə.C.Musayev,
F.Ş.Mahmudov,
M.Ş. Şükürov
Q.M. Həsənova

Sort 2007-cı ildən Azərbaycan Respublikasının seleksiya nailiyyətlərinin Dövlət reyestrinə daxildir və patentlə mühafizə olunur. Patent №00097

Mənşəyi: Sort Azərbaycan ET Əkinçilik İnstitutunun Şəki Dayaq Məntəqəsində Bezostaya 1/Azərbaycan 1/Bezostaya 1 sortlarının hibridləşdirilməsindən çoxqatlı seçmə yolu ilə alınmışdır.

Ümumi xüsusiyyətləri: Sort ortaboyludur (105-110 sm), yatmaya və dənin tökülməsinə qarşı davamlıdır. Vegetasiya müddəti 230-240 gün olub, orta yetişkəndir, asan döyülür, kolları yaxşıdır.

Növmüxtəlifliyi lütessensdir. Sünbülü ağ, orta irilikdə və orta sıxlıqdadır, qılçıqsızdır. Sortun dənisi orta irilikdə, şırımın xarakteri dayaz, rəngi qırmızı, qayəsi tüklüdür.

Məhsuldarlığı: Sortun nəmliklə nisbi təmin olunmuş dəmyədə orta məhsuldarlığı 4,51t/ha olub, satandartdan 0,4 ton artıq dən məhsulu vermişdir. Sortun potensial məhsuldarlığı 5,0-6,0 t/ha-dır.

Dənin keyfiyyəti: 1000 dəninin kütləsi 45-50 qramdır, dəndə zülalın miqdarı 12-14%, kleykovinanın miqdarı 24-26%-dir. Ümumi çörəkbişirmə keyfiyyəti qənaətbəxşdir.

Xəstəliklərə və iqlim şəraitinə davamlılığı: Pas və unlu şəh xəstəliklərinə orta dərəcədə sirayətlənir. Şəki-Zaqatala bölgəsində qışlaması yaxşıdır və quraqlığa davamlıdır.

Becərilmə bölgələri və sələfləri: Sort əsasən nəmliklə nisbi təmin olunmuş bölgələrdə becərilmək üçün məsləhət görülür. Sələf kimi cərgəarası becərilən bitkilər və qara herik götürülməsi məqsədəuyğundur.

Səpin müddəti: Optimal səpin müddəti oktyabrın birinci və üçüncü on günlükləri aralığı hesab olunur. Lakin noyabr ayının 10-na kimi səpildikdə də yaxşı məhsul verir.

Səpin norması: Hektara 3,5-4,0 milyon cücərən toxum səpilməsi tövsiyə olunur.

Gübrə norması: Sortun becərilməsi zamanı hektara təsiredici maddə hesabı ilə 80-100 kq fosfor, 50-60 kq kalium və 70-90 kq azot gübrələri verilməlidir.

RUZİ 84

YUMŞAQ BUĞDA SORTU

**Müəlliflər: C.Ə. Əliyev, R.U. Mahmudov, C.M.
Təlai, Ə.C. Musayev, A.A.
Cahangirov, M.H. Seyidov**

Sort 2007-ci ildən Azərbaycan Respublikasının seleksiya nailiyyətlərinin Dövlət reyestrinə daxildir və patentlə mühafizə olunur. Patent № 00098

Mənşəyi: Sort Azərbaycan ET Əkinçilik İnstitutunun bitki fiziologiyası və biotexnologiya şöbəsində uzun illər toplanmış buğda genofondundan fərdi seçmə aparmaqla alınmışdır.

Ümumi xüsusiyyətləri: Sort ortaboyludur (97-103 sm), gövdəsi möhkəm, yatmaya davamlıdır, məhsuldar kolları 2,3-2,5-dir. Vegetasiya müddəti dağətəyi dəmyə şəraitində üç ildə orta hesabla 254 gün olub, bölgə üçün rayonlaşmış sortdan 5-6 gün tez yetişir.

Növmüxtəlifliyi qrekumdur. Sünbülü silindrik formada olub, düz, orta irilikdə, ağ rəngdədir. Sortun dənisi orta irilikdə, ağ rəngdə, forması yumurtavari və qayəsi tüklüdür. Sünbüldə sünbülcüklər orta sıxlıqda yerləşmiş, sünbüldə dənələrin sayı 33-35 ədəddir.

Məhsuldarlığı: Sortun Qobustan Bölgə Təcrübə Stansiyasında orta məhsuldarlığı dəmyədə 4,79 t/ha olub, rayonlaşmış Mirbəşir 128 sortundan 0,8-1,0 t/ha-dan artıq dən məhsulu vermişdir. ET Əkinçilik İnstitutunun digər təsərrüfatlarında aparılmış ekoloji sınaqlarda rayonlaşmış sortlardan 15-35% artıq dən məhsulu vermişdir. Potensial məhsuldarlığı quraq dəmyə şəraitində 4,5-5,5 t/ha, suvarmada 7,0-8,0 t/ha-dır.

Dənin keyfiyyəti: 1000 dəninin kütləsi 41-43 qramdır. Dəndə zülalın miqdarı 12,3-12,8%, kleykovina 26,0-27,2%-dir.

Xəstəliklərə və iqlim şəraitinə davamlılığı: Sarı pasa, unlu şəh və sürmə xəstəliklərinə orta davamlıdır. Standartla müqayisədə nisbətən tez yetişdiyindən yaz-yay quraqlığına məruz qalmır. Qışlaması yaxşıdır.

Becərilmə bölgələri və sələfləri: Əsasən respublikanın dəmyə, yarım-quraq və dağətəyi bölgələrində becərilməsi təklif olunur. Suvarma bölgələrində də becərilməsi səmərəlidir. Dəmyə bölgələrində əsasən noxud sələfindən və qara herikdən sonra, suvarmada çoxillik otlar və cərgəarası becərilən bitkilərdən sonra əkilməsi münasibdir.

Səpin müddəti: Dağlıq və dağətəyi dəmyə şəraitində optimal səpin müddəti sentyabr ayının 20-dən oktyabrın 10-dək, suvarmada oktyabrın ikinci və noyabrın birinci on günlükləri aralığı hesab olunur.

Səpin norması: Dağlıq və dağətəyi dəmyə şəraitində hektara səpin norması 4,0-4,5 milyon, suvarmada 4,5-5,0 milyon cücərən toxum səpilməsi tövsiyə olunur.

Gübrə norması: Sort üçün optimal gübrə norması sələfdən asılı olaraq hektara təsiredici maddə hesabı ilə 60-80 kq fosfor, 50-60 kq kalium və 70-90 kq azot gübrələri hesab olunur.

UĞUR

YUMŞAQ BUĞDA SORTU

**Müəlliflər: Z.A. Məmmədov,
Ə.C. Musayev, R.U.
Mahmudov M.H.
Seyidov**

Sort 2008-ci ildən Azərbaycan Respublikasının seleksiya nailiyyətlərinin Dövlət reyestrinə daxildir və patentlə mühafizə olunur. Patent №00103

Mənşəyi: Sort Azərbaycan ET Əkinçilik İnstitutunun Tərtər BTS-də aparılmış növlərarası çoxqatlı uzaq hibridləşdirmə (Payızlıq buğda x Tritikale) F₁ Bezostaya ½x Cinnamon /2x Bezostaya 1) kombinasiyasından alınmış hibrid populyasiyadan çoxqatlı fərdi seçmə yolu ilə alınmışdır.

Ümumi xüsusiyyətləri: Sort ekoloji plastik olmaqla həyat tərzinə görə payızlıq xüsusiyyətlidir. Boyu 100-110 sm olub, yerə yatmaya, dənin tökülməsinə tam davamlıdır. Vegetasiya müddəti 193-201 gün olub, orta yetişəndir. Kollanması yüksəkdir. Bitkiləri bu fazada yarım dikduran, yarpaqları tüksüz, mum təbəqəsi ilə zəif örtülüdür. Boruya çıxma fazasında yarpaqları yaşıl rəngdən tünd rəngə qədər dəyişir.

Növmüxtəlifliyi lütessensdir. Sünbülü orta uzunluqda (8-10 sm), silindrik formada, ağ rəngdə və orta sıxlıqdadır. Sünbüllük pulcuğu ovaldır və zəif sinirlənmişdir. Sortun dənisi orta irilikdə, şırımın xarakteri orta, rəngi qırmızı olub, forması oval və qayəsi tüklüdür. Sünböldə dənələrin sayı 48-55 ədəddir.

Məhsuldarlığı: Sortun orta məhsuldarlığı 6,37 t/ha olmuşdur ki, bu da standart sortla müqayisədə 0,68 ton çoxdur. Potensial məhsuldarlığı 6,0-7,0t/ha-dır.

Dənin keyfiyyəti: 1000 dəninin kütləsi 42-46 qram, dəndə zülalın miqdarı 13,0-13,4%, kleykovinanın miqdarı 28-35%-dir. Sortun çörək keyfiyyəti yaxşıdır.

Xəstəliklərə və iqlim şəraitinə davamlılığı: Təbii və süni sirayətlənmə fonlarında unlu şəh və tozlu sürmə xəstəliklərinə tam davamlı, süni fonda sarı və qonur pas, bərk sürmə xəstəlikləri ilə zəif sirayətlənir. Quraqlığa davamlılığı ortadır, qışlaması yaxşıdır.

Becərilmə bölgələri və sələfləri: Sortun suvarılan və nəmliliklə təmin olunmuş dəmyə bölgələrində becərilməsi məsləhət görülür. Sələfləri qara və bitkili heriklər, paxlalı və cərgəarası becərilən bitkilərdir.

Səpin müddəti: Becərilmə bölgələrindən asılı olaraq optimal səpin müddəti oktyabrın ikinci və noyabrın birinci on günlükləri aralığı hesab olunur.

Səpin norması: Hektara səpin norması 4,5-5,0 milyon cücərən toxum səpilməsi tövsiyə olunur.

Gübrə norması: Yüksək və keyfiyyətli dən məhsulu almaq üçün hektara təsiredici maddə hesabı ilə 100-120 kq fosfor, 50-60 kq kalium və 90-120 kq azot gübrələri verilməlidir.

ARAN

YUMŞAQ BUĞDA SORTU

Müəlliflər: C.Ə. Əliyev, Ə.C.Musayev,
V.F İbadov, M.Q. Əhmədov,
M.H.Seyidov, M.N. Mahmudov

Sort 2009-cu ildən Azərbaycan Respublikasının seleksiya nailiyyətlərinin Dövlət reyestrinə daxildir və patentlə mühafizə olunur. Patent №00117

Mənşəyi: Sort Azərbaycan ET Əkinçilik İnstitutunda yumşaq buğda hibridləri populyasiyalarından fərdi seçmə yolu ilə alınmışdır.

Ümumi xüsusiyyətləri: Sort ortaboyludur (96-102 sm), yatmaya davamlıdır. Orta gecyetišən sortdur. Vegetasiya müddəti 208-221 gün olub, Mirbəşir 128 sortundan 3-5 gün gec yetişir. Kollanması yüksək olub, yerə sərilən formadadır. Cücərtisinin və bitkisinin rəngi yaşıldır.

Növmüxtəlifliyi lütessensdir. Sünbülü silindrvari, orta irilikdə və orta sıxlıqdadır. Sünbülcük pulcuğu ovalvari formada, kil dişi qısa, azacıq əyilən, sinirlənmə zəif, tilin görüntüsü zəif, çiyin forması düzdür. Sortun dənisi orta irilikdə, qırmızı rəngdə olub, dəninin qayəsi tüklü, şırımın xarakteri dayaz, forması yumrudur. Sünbülcüklərdə dəninin sayı 43-45 ədəddir.

Məhsuldarlığı: Tərtər BTS-də sortun üç ildə orta məhsuldarlığı suvarmada 7,06 t/ha olub, Mirbəşir 128 sortundan 1,31 ton artıq məhsul vermişdir. Yüksək məhsuldar sort olub, potensial məhsuldarlığı hektardan 7,0-8,0 tondur.

Dəninin keyfiyyəti: 1000 dəninin kütləsi 43-48 qramdır. Dəninin şüşəvariliyi 63-82%, dəndə zülalın miqdarı 13,6-14,7 %, yaş kleykovinanın miqdarı 28-32 %-dir. Sortun çörək keyfiyyəti yüksəkdir.

Xəstəliklərə və iqlim şəraitinə davamlılığı: Göbələk xəstəliklərinə və quraqlığa orta davamlıdır. Qışlaması yaxşıdır.

Becərilmə bölgələri və sələfləri: Azərbaycanın suvarılan düzən və nəmliklə təmin olunmuş bölgələrində becərilməsi məsləhət görülür. Pambıq və cərgəarası becərilən bitkilərdən sonra səpilməsi daha münasibdir.

Səpin müddəti: Oktyabr ayının ikinci və üçüncü on günlükləri aralığı hesab olunur.

Səpin norması: Suvarmada hektara 4,5-5,0 milyon, dəmyə bölgələrdə isə 4,0-4,5 milyon cücərən toxum səpilməsi tövsiyə olunur.

Gübrə norması: Yüksək məhsul almaq üçün hektara təsiredici maddə hesabı ilə 100-120 kq fosfor, 60 kq kalium və 100-120 kq azot gübrələri verilməlidir.

Tale-38

YUMŞAQ BUĞDA SORTU

Müəlliflər:

**C.Ə.Əliyev, C.M.Təlai, Ə.C.
Musayev, M.H.Seyidov,
Q.M.Həsənova**

Sort 2009-cu ildən Azərbaycan Respublikasının seleksiya nailiyyətlərinin Dövlət reyestrinə daxildir və patentlə mühafizə olunur. Patent №00131

Mənşəyi: Sort Beynəlxalq Seleksiya Mərkəzlərindən alınmış payızlıq buğdanın suvarma bölgələri üçün 2-ci müşahidə pitomnikində (2nd WWONIR-227) olan və yerli şəraitə uyğunlaşan, buğda genotiplərindən fərdi seçmə yolu ilə alınmışdır.

Ümumi xüsusiyyətləri: Sort ortaboyludur (92-97 sm), gövdəsi möhkəm, yatmaya davamlıdır, məhsuldar kollanması 2,4-2,5-dir. Vegetasiya müddəti suvarmada 223-225 gün olub, digər rayonlaşmış sortlardan 5-7 gün gec yetişir. Sort yüksək arxitektonikaya malikdir.

Növmüxtəlifliyi qrekumdur. Sünbülü düz, orta uzunluqda, ağ rənglidir. Qılçıqları orta uzunluqda dağınıqdır. Sortun dənisi iri, ağ rəngdə olub, qayəsi tüklü və orta uzunluqdadır. Sünbüldə sünbülcüklər sıx yerləşir, dənələrin sayı 47-49 ədəddir.

Məhsuldarlığı: Sortun suvarmada orta məhsuldarlığı 7,08 t/ha olmuşdur. Bu da rayonlaşmış Qiymətli 2/17 sortundan 2,3-2,5 t/ha çoxdur. Digər bölgələrdə ekoloji sınaqlarda rayonlaşmış sortdan orta hesabla 1,0-1,5 t/ha artıq məhsul vermişdir. Potensial məhsuldarlığı 8,0-9,0 t/ha-dır.

Dənin keyfiyyəti: 1000 dəninin kütləsi 44-49 qramdır. Dəndə zülalın miqdarı 13,8-14,5%, kleykovinanın miqdarı 26-28%-dir.

Xəstəliklərə və iqlim şəraitinə davamlılığı: Sort sarı pasa orta davamlı, qonur pas, unlu şəh və sürmə xəstəliklərinə davamlıdır. Həyat tərzini bioloji payızlıq tipli olduğundan qışlaması yaxşıdır.

Becərilmə bölgələri və sələfləri: Sortun respublikanın əsasən suvarma və nəmliliklə təmin olunan dağlıq və dağətəyi bölgələrində becərilməsi tövsiyə olunur. Suvarma bölgələrdə sort üçün ən yaxşı sələf çoxillik otlar və cərgəarası becərilən bitkilər, dağətəyi bölgələrdə isə qara və bitkili heriklərdir.

Səpin müddəti: Suvarma şəraitində sort üçün optimal səpin müddəti oktyabrın ikinci və üçüncü, dağətəyi dəmyə şəraitində isə sentyabrın ikinci və üçüncü ongünlükləri aralıqları hesab olunur.

Səpin norması: Suvarma şəraitində hektara səpin norması 4,5-5,0 milyon, dağətəyi dəmyə şəraitində isə 4,0-4,5 milyon cücərən toxum səpilməsi tövsiyə olunur.

Gübrə norması: Sort üçün ən yaxşı gübrə normaları sələfdən və torpağın münbitliyindən asılı olaraq hektara təsiredici maddə hesabı ilə 80-100 kq fosfor, 40-60 kq kalium və 100-120 kq azot gübrələri hesab olunur.

QIRMIZI GÜL-1

YUMŞAQ BUĞDA SORTU

Müəlliflər: C.Ə.Əliyev, E.H.Qazıbəyova,
C.M.Təlai, Q.M.Həsənova,
A.A. Zamanov

Sort 2011-ci ildən Azərbaycan Respublikasının seleksiya nailiyyətlərinin Dövlət reyestrinə daxildir və patentlə mühafizə olunur. Patent №00136

Mənşəyi: Sort institutun dünya genofondundan yerli şəraitə uyğunlaşan, boylarının qısa, bir bərabərdə paylanmasına və arxitektonikasına görə fərqlənən formalardan fərdi seçmə yolu ilə alınmışdır.

Ümumi xüsusiyyətləri: Sort qısa boyludur (78-84 sm), gövdəsi möhkəm, yatmaya davamlıdır, məhsuldar kollanması 2,4-2,5-dir. Vegetasiya müddəti suvarmada 225 gün təşkil edib, digər rayonlaşmış sortlardan 4-6 gün gec yetişir. Sort yüksək arxitektonikaya malikdir.

Növmüxtəlifliyi eritrospermumdur. Sünbülü düz, qısa, qırmızı rəngdədir. Qılçıqları qısa, dağınıq olub, tüklüdür. Sortun dənə xırda, forması yarım-yumurtavari, rəngi qırmızı, şırımın xarakteri dayaz, qayəsi tüklüdür. Sünbüldə sünbülcüklər orta sıxlıqdadır, dənələrin sayı 38-46 ədəddir.

Məhsuldarlığı: Sortun suvarmada orta məhsuldarlığı 6,76 t/ha olmuşdur. Bu da rayonlaşmış Qiymətli 2/17 sortundan 2,2-2,7 t/ha çoxdur. Tərtər və Qobustan BTS-lərdə ekoloji sınaqlarda rayonlaşmış sortlardan orta hesabla 1,02 t/ha artıq məhsul vermişdir. Potensial məhsuldarlığı 7,0-8,0 t/ha-dır.

Dənə keyfiyyəti: 1000 dənənin kütləsi 40-46 qramdır. Dəndə zülalın miqdarı 14,2-14,8%, kleykovinanın miqdarı 26,8-28,2%-dir.

Xəstəliklərə və iqlim şəraitinə davamlılığı: Tədqiqat illərində sarı pasa, sürmə xəstəliklərinə tutulması müşahidə olunmamış, bəzi illərdə qonur pas xəstəliyinə zəif sirayətlənir. Şaxtaya davamlıdır.

Becərilmə bölgələri və sələfləri: Sortun respublikanın əsasən suvarma və nəmliklə təmin olunan dağlıq və dağətəyi bölgələrində becərilməsi təklif olunur. Suvarma bölgələrində sort üçün ən yaxşı sələf çoxillik otlar və cərgəarası becərilən bitkilər, dağətəyi bölgələrdə isə qara və bitkili heriklərdir.

Səpin müddəti: Suvarma şəraitində sort üçün optimal səpin müddəti oktyabrın ikinci və üçüncü, dağətəyi dəmyə şəraitində isə sentyabrın ikinci və üçüncü on günlükləri aralıqları hesab olunur.

Səpin norması: Suvarma şəraitində hektara səpin norması 4,5-5,0 milyon, dağətəyi dəmyə şəraitində isə 4,0-4,5 milyon cücərən toxum səpilməsi tövsiyə olunur.

Gübrə norması: Sort üçün ən yaxşı gübrə normaları sələfdən və torpağın münbitliyindən asılı olaraq hektara təsiredici maddə hesabı ilə 80-100 kq fosfor, 40-60 kq kalium və 100-120 kq azot gübrələri hesab olunur.

Murov 2

YUMŞAQ BUĞDA SORTU

Müəlliflər: A.M.Abdullayev, Ə.C.Musayev,
F.Ş.Mahmudov, V.F.İbadov, M.H.
Seyidov

Sort 2011-ci ildən Azərbaycan Respublikasının seleksiya nailiyyətlərinin Dövlət reyestrinə daxildir və patentlə mühafizə olunur. Patent №00137

Mənşəyi: Sort Amerika mənşəli Weels sortu ilə Spartanka (Rusiya) sortunun növdaxili hibridlərindən fərdi seçmə yolu ilə alınmışdır.

Ümumi xüsusiyyətləri: Sort ortaboylu (98-105 sm) olub, yatmaya qarşı davamlıdır. Üçillik orta vegetasiya müddəti 202 gün olub, bölgə üçün digər rayonlaşmış sortlardan 3-4 gün tez yetişir.

Növmüxtəlifliyi lütessensdir. Sünbülü ağ rəngdə, qılçıqsız, iyvaridir. Sünbüclüklər sünbül oxunda orta sıxlıqdadır. Sünbüclük pulcuğu oval formada olub, sinirlənməsi və tilin görünüşü güclüdür. Sünbüclük pulcuğunun dişiyi qısa, küt, çiyi ensizdir. Sortun dənisi iri, qırmızı rəngdə və yumurtavari formada olub, şırımın xarakteri dayaz və qayəsi tüklüdür.

Məhsuldarlığı: İnstitutun Tərtər Bölgə Təcrübə Stansiyasında orta məhsuldarlığı suvarmada 5,95 t/ha olmuşdur ki, bu da standartdan 0,4-0,7 t/ha yüksəkdir. Sortun potensial məhsuldarlığı 6,5-7,0 t/ha-dır.

Dənin keyfiyyəti: 1000 dəninin kütləsi 45,2-53,4 qramdır. Dənin şüşəvariliyi 82-100% arasında dəyişir. Dəndə zülalın miqdarı 15,3-16,7%, kleykovinanın miqdarı isə 30-32%-dir.

Xəstəliklərə və iqlim şəraitinə davamlılığı: Sort pas xəstəliklərinə qarşı orta davamlıdır. Sürmə xəstəliklərinə süni fonda az miqdarda sirayətlənir. Qışlaması yaxşıdır.

Becərilmə bölgələri və sələfləri: Sort respublikanın suvarılan aran və həmçinin nəmliklə təmin olunmuş dağətəyi bölgələrdə becərilməsi məsləhət görülür. Suvarma bölgələrində sort üçün ən yaxşı sələf çoxillik bitkilər və cərgəarası becərilən bitkilər, dağətəyi bölgələrdə isə qara və bitkili heriklər hesab olunur.

Səpin müddəti: Suvarma şəraitində sort üçün optimal səpin müddəti oktyabrın ikinci və noyabrın birinci, dağətəyi dəmyə şəraitində isə sentyabrın ikinci və noyabrın birinci on günlükləri aralıqları hesab olunur.

Səpin norması: Suvarma şəraitində hektara səpin norması 4,5-5,0 milyon, dağətəyi dəmyə şəraitində isə 4,0-4,5 milyon cücərən toxum səpilməsi tövsiyə olunur.

Gübrə norması: Sort üçün ən yüksək gübrə normaları hektara təsiredici maddə hesabı ilə 80-100 kq fosfor, 40-60 kq kalium və 90-120 kq azot gübrələrin verilməsi hesab olunur.

SƏBA
YUMŞAQ BUĞDA SORTU

Müəlliflər: C.Ə. Əliyev, A.M. Abdullayev, Ə.C. Musayev, F.Ş. Mahmudov, V.F. İbadov, M.H. Seyidov

Sort 1997-ci ildə Seleksiya Nailiyyətlərinin Sınağı və Mühafizəsi üzrə Dövlət Komissiyasına təqdim edilmişdir.

Mənşəyi: Sort Azərbaycan ET Əkinçilik İnstitutunun Tərtər BTS-də Gürcüstanın Tetri ipkli, Yuqoslaviyanın Panoniya 43319 və Bezostaya 1 sortlarının mürəkkəb hibridləşməsindən alınmışdır.

Ümumi xüsusiyyətləri: Sort ortaboyludur(90-110 sm), yatmaya davamlıdır. Vegetasiya müddəti 190-210 gün olub, standart sortla eyni vaxtda yetişir. Kollanması yaxşıdır. Cücərtiləri və boruya çıxma fazasında yarpaqları yaşıl rəngdədir.

Növmüxtəlifliyi lütessensdir. Sünbülü silindrik formadadır.Sünbülcük pulcuğu yumurtavari, kil dişiyi qısa küt, çiyin forması enli düz və zəifdir. Sortun dənisi orta irilikdə, şırımın xarakteri orta, rəngi qırmızı olub, forması yarım yumru və qayəsi tüklüdür. Sünbüldə sünbülcüklər orta sıxlıqda yerləşmiş, sünbüldə dənələrin sayı 42-48 ədəddir.

Məhsuldarlığı: Standart sortla müqayisədə 0,4 ton artıq məhsul vermişdir. Potensial məhsuldarlığı 6,0-6,5 t/ha-dır.

Dənin keyfiyyəti: 1000 dəninin kütləsi 43-45 qramdır, dəndə zülalın miqdarı 12-14 %, kleykovinanın miqdarı 25-29 % -dir. Yüksək texnoloji və çörək bişirmə keyfiyyətinə malikdir.

Xəstəliklərə və iqlim şəraitinə davamlılığı: Pas xəstəliklərinə orta davamlı, sürmə xəstəliklərinə davamlıdır. Qışlaması yaxşıdır.

Becərilmə bölgələri və sələfləri: Respublikanın suvarılan düzən və dağətəyi bölgələrində becərilməsi məsləhət görülür. Pambıq və digər cərgəarası becərilən bitkilərdən sonra səpilməsi daha münasibdir.

Səpin müddəti: Sort üçün optimal səpin müddəti oktyabrın ikinci və noyabrın birinci on günlükləri aralığı hesab olunur.

Səpin norması: Hektara 4,5-5,0 milyon cücərən toxum səpilməsi tövsiyə olunur.

Gübrə norması: Yüksək məhsul almaq üçün hektara təsiredici maddə hesabı ilə 100-150 kq fosfor, 60 kq kalium və 100-120 kq azot gübrələri verilməlidir.

MUROV

YUMŞAQ BUĞDA SORTU

Müəlliflər: A.M. Abdullayev, Ə.C. Musayev, F.Ş. Mahmudov, M.H. Seyidov

Sort 1998-ci ildə Seleksiya Nailiyyətlərinin Sınağı və Mühafizəsi üzrə Dövlət Komissiyasına təqdim edilmişdir.

Mənşəyi: Sort Azərbaycan ET Əkinçilik İnstitutunun Tərtər BTS-da Amerika mənşəli Weels sortu ilə Spartanka (Rusiya) sortunun növdaxili hibridindən fərdi seçmə yolu ilə alınmışdır.

Ümumi xüsusiyyətləri: Sort ortaboylu (93-100 sm) olub, yatmaya qarşı davamlıdır. Vegetasiya müddəti 185-207 gün olub, bölgə üçün standart sortla eyni vaxtda yetişir. Kollanması yaxşıdır. Cücərtiləri və boruya çıxma fazasında yarpaqları tünd yaşıl rəngdədir.

Növmüxtəlifliyi lütessensdir. Sünbülü silindrik formada olub, orta uzunluqda, sünbülcük pulcuğu yumurtavari, kil dişi qısa küt, çiyin forması ensiz qalxmış formadadır. Sortun dənisi orta irilikdə, şırımın xarakteri dayaz, rəngi qırmızı olub, yumurtavari və qayəsi tüklüdür. Sünbüldə dənələrin sayı 38-42 ədəddir.

Məhsuldarlığı: Tərtər Bölgə Təcrübə Stansiyasında sortun orta məhsuldarlığı suvarmada 6,6 t/ha olub, standart sortdan 0,9 ton artıq dən məhsulu vermişdir. Potensial məhsuldarlığı 6,5-7,5 t/ha-dır.

Dənin keyfiyyəti: 1000 dəninin kütləsi 45-48 qramdır. Dənisi yarımşüşəvaridir (45-50%), dəndə zülalın miqdarı 12,0-14,5%, kleykovinanın miqdarı 25-29%-dir. Yüksək texnoloji və çörək bişirmə keyfiyyətinə malikdir.

Xəstəliklərə və iqlim şəraitinə davamlılığı: Sarı və qonur pas xəstəliklərinə orta davamlı, sürməyə davamlıdır. Qışlaması yaxşıdır.

Becərilmə bölgələri və sələfləri: Respublikanın suvarılan aralıq və həmçinin nəmliklə təmin olunmuş dəmyə bölgələrində becərilməsi məsləhət görülür. Pambıq və digər cərgəarası becərilən bitkilərdən sonra səpilməsi daha münasibdir.

Səpin müddəti: Optimal səpin müddəti oktyabr ayının ikinci və üçüncü on günlükləri aralığı hesab olunur.

Səpin norması: Hektara 4,5-5,0 milyon cücərən toxum səpilməsi tövsiyə olunur.

Gübrə norması: Yüksək məhsul almaq üçün hektara təsiredici maddə hesabı ilə 100-120 kq fosfor, 60 kq kalium və 100-120 kq azot gübrələri verilməlidir.

BÖYAZ

YUMŞAQ BUĞDA SORTU

Müəlliflər: A.M. Abdullayev, Ə.C. Musayev, F.Ş. Mahmudov, V.F. İbadov, M.H. Seyidov

Sort 1999-cu ildə Seleksiya Nailiyyətlərinin Sınağı və Mühafizəsi üzrə Dövlət Komissiyasına təqdim edilmişdir.

Mənşəyi: Sort Azərbaycan ET Əkinçilik İnstitutunda Qırğızıstanın Karlik sortu ilə Azərbaycanın yerli Dürdanə sortunun növdaxili hibridindən fərdi seçmə yolu ilə yaradılmışdır.

Ümumi xüsusiyyətləri: Sort ortaboyludur (106-112 sm), gövdəsi möhkəm, yatmaya davamlıdır. Vegetasiya müddəti suvarmada 184-215 gün arasında dəyişir. Cücərtləri və boruya çıxma fazasında yarpaqları yaşıl rəngdədir.

Növmüxtəlifliyi eritroleukondur. Sünbülü uzun silindrik formada olub, qılçıqları və sünbülçük pulcuğu qırmızı rəngdədir. Sünbülçük pulcuğu oval formalı, zəif sinirlənmiş, dişciyi uzun iti, çiyin forması ensiz düz qalxmışdır. Sortun dənə orta irilikdə, şırımın xarakteri dayaz, rəngi qırmızı olub, forması yarımymuru və qayəsi tüklüdür. Sünbüldə sünbülçüklər orta sıxlıqda yerləşmiş, sünbüldə dənələrin sayı 50-54 ədəddir.

Məhsuldarlığı: Tərtər Bölgə Təcrübə Stansiyasında sortun orta məhsuldarlığı suvarmada 6,2 t/ha olub, standart sortla müqayisədə 0,8 ton artıq dənə məhsulu vermişdir. Potensial məhsuldarlığı hektardan 6,0-7,0 t/ha-dır.

Dənə keyfiyyəti: 1000 dənənin kütləsi 38-41 qramdır. Dənənin şüşəvariliyi 70-77%, dənə zülalın miqdarı 14,1-14,9%, kleykovinanın miqdarı 28-33%-dir. Çörək bişirmə keyfiyyəti kafidir.

Xəstəliklərə və iqlim şəraitinə davamlılığı: Pas, unlu şəh, sürmə xəstəliklərinə orta davamlıdır. Qışlaması yaxşıdır.

Becərilmə bölgələri və sələfləri: Respublikanın suvarılan aralıq, təmin olunmuş dəmyə və həmçinin dağətəyi bölgələrində becərilməsi məsləhət görülür. Suvarmada pambıq və digər cərgəarası becərilən bitkilərdən, dəmyə bölgələrində isə qara və bitkili heriklərdən sonra səpilməsi daha münasibdir.

Səpin müddəti: Optimal səpin müddəti suvarma bölgələrində oktyabrın ikinci və noyabrın birinci on günlükləri aralığı, dağlıq və dağətəyi bölgələrdə isə sentyabrın 20-dən oktyabrın 10-dək olan dövr hesab olunur.

Səpin norması: Suvarma şəraitində hektara səpin norması 4,5-5,0 milyon, dağlıq və dağətəyi dəmyə şəraitində isə 4,0-4,5 milyon cücərən toxum səpilməsi tövsiyə olunur.

Gübrə norması: Yüksək məhsul almaq üçün hektara təsiredici maddə hesabı ilə 100-150 kq fosfor və 60 kq kalium və 100-120 kq azot gübrələri verilməlidir.

PIRŞAHİN 1

YUMŞAQ BUĞDA SORTU

**Müəlliflər: C.M. Təlai, A.A. Zamanov, Ə.C. Musayev,
S.A. Abdulbaqiyeva, Q.M. Həssənova, M.H.
Seyidov**

Sort 2006-ci ildə Seleksiya Nailiyyətlərinin Sınağı və Mühafizəsi üzrə Dövlət Komissiyasına təqdim edilmişdir.

Mənşəyi: Sort bitki fiziologiyası və biotexnologiya şöbəsində arxitektonikasına və fizioloji göstəricilərinə görə uzun illər toplanmış buğda genofondundan fərdi seçmə aparmaqla alınmışdır.

Ümumi xüsusiyyətləri: Sort ortaboyludur (94-98 sm), gövdəsi möhkəm, yatmaya davamlıdır, məhsuldar kollanması 2,4-2,5-dir. Vegetasiya müddəti suvarmada 219-222 gün olub, standart Əzəmətli 95 sortundan 4-6 gün gec yetişir.

Növmüxtəlifliyi qrekumdur. Sünbülü slindrik, düz, orta uzunluqda, ağ rəngdədir. Qılçıqları uzun, səpələnmiş, ağ rəngdədir. Sortun dənə orta irilikdə, oval, ağ rəngdə olub, qayəsi tüklü və forması uzundur. Sünbüldə sünbülcüklər seyrək yerləşmiş, dənələrin sayı 46-50 ədəddir.

Məhsuldarlığı: İnstitutun Abşeron yardımçı təcrübə təsərrüfatında orta məhsuldarlığı suvarmada 7,35 t/ha olmuşdur. Bu da rayonlaşmış Əzəmətli 95 sortundan 0,35-1,1 t/ha çoxdur. Respublikanın müxtəlif dəmyə bölgələrində aparılan ekoloji sınaqlarda rayonlaşmış sortlardan orta hesabla 0,76 t/ha artıq dən məhsulu vermişdir. Potensial məhsuldarlığı suvarma şəraitində 7,5-8,0 t/ha-dır.

Dənə keyfiyyəti: 1000 dənənin kütləsi 49-55 qramdır. Dəndə zülalın miqdarı 14,8-15,2%, kleykovina 29,8-31,2%-dir.

Xəstəliklərə və iqlim şəraitinə davamlılığı: Sarı pasa orta həssas, qonur pasa, unlu şəhə və sürmə xəstəliklərinə orta davamlıdır. Qışlaması yaxşıdır.

Becərilmə bölgələri və sələfləri: Sortun respublikanın əsasən suvarma və qismən də nəmliklə təmin olunan dağətəyi dəmyə bölgələrində becərilməsi təklif olunur. Suvarma bölgələrdə sort üçün ən yaxşı sələf çoxillik otlar və cərgəarası becərilən bitkilər, dəmyə şəraitində isə qara və bitkili heriklərdir.

Səpin müddəti: optimal səpin müddəti suvarma bölgələrində oktyabrın ayının ikinci və üçüncü on günlükləri aralığı, dağətəyi dəmyə bölgələrdə isə sentyabrın 20-dən oktyabrın 10-dəkdir.

Səpin norması: suvarma şəraitində hektara səpin norması 4,5-5,0 milyon, dağətəyi dəmyə şəraitində isə 4,0-4,5 cücərən toxum səpilməsi tövsiyə olunur.

Gübrə norması: Yüksək məhsul almaq üçün hektara təsiredici maddə hesabı ilə 100-120 kq fosfor, 50-60 kq kalium və 100-120 kq azot gübrələri verilməlidir.

GÜNƏŞLİ

YUMŞAQ BUĞDA SORTU

**Müəlliflər: C.M. Təlai, S.İ.
Hüseynov, Ə.C.
Musayev, C.Ə.
Bayramova, F.Ş.
Mahmudov, E.R.
İbrahimov**

Sort 2006-ci ildə Seleksiya Nailiyyətlərinin Sınağı və Mühafizəsi üzrə Dövlət Komissiyasına təqdim edilmişdir.

Mənşəyi: Sort Beynəlxalq Seleksiya Mərkəzlərindən alınmış yumşaq buğdanın regional sortsınağı pitomnikində (RBWYT-FA №21) olan buğda genotiplərindən fərdi seçmə yolu ilə alınmışdır.

Ümumi xüsusiyyətləri: Sort ortaboyludur (81-92 sm), gövdəsi möhkəm, yatmaya davamlıdır, məhsuldar kollanması 3,0-4,0-dür. Vegetasiya müddəti 213-216 gün olub, standart Əzəmətli 95 sortundan 2-3 gün gec yetişir.

Növmüxtəlifliyi eritrospermumdur. Sünbülü silindrik, düz, uzun, ağ rəngdədir. Qılçıqları orta uzunluqda, düz, ağ rəngdədir. Sortun dənisi orta irilikdə və şırımın xarakteri orta, rəngi qırmızı olub, forması yarımuzun və qayəsi tüklüdür. Sünbüldə sünbülcüklər seyrək yerləşmiş, sünbüldə dənələrin sayı 46-53 ədəddir.

Məhsuldarlığı: Cəlilabad Bölgə Təcrübə Stansiyasında orta məhsuldarlığı quraq dəmyədə 5,1 t/ha olub, standart sortdan 0,5-1,0 ton çoxdur. Digər bölgələrdə ekoloji sınaqlarda rayonlaşmış sortdan orta hesabla 0,6 t/ha artıq dən məhsulu vermişdir. Potensial məhsuldarlığı quraq dəmyə şəraitində 5,0-6,0 t/ha-dır.

Dənin keyfiyyəti: 1000 dəninin kütləsi 45-50 qramdır. Dəndə zülalın miqdarı 14,8-15,6%, kleykovina 28,0-29,8%-dir.

Xəstəliklərə və iqlim şəraitinə davamlılığı: Sarı və qonur pas, sürmə xəstəliklərinə zəif tutulur, unlu şəhə davamlıdır, qışlaması yaxşıdır. Quraqlığa davamlılığı yüksəkdir.

Becərilmə bölgələri və sələfləri: Əsasən respublikanın nəmliliklə təmin olunmayan düzən və dağətəyi quraq dəmyə bölgələrində becərilməsi təklif olunur. Dəmyə bölgələrində əsasən noxud və yaxud digər yazlıq bitki sələflərindən və qara herikdən sonra əkilməsi daha münasibdir.

Səpin müddəti: Dağlıq və dağətəyi dəmyə şəraitində optimal səpin müddəti sentyabr ayının 20-dən oktyabrın 10-dək, düzən dəmyə şəraitində oktyabrın 20-dən noyabrın 10-dəkdir.

Səpin norması: Dağlıq və dağətəyi, düzən dəmyə şəraitində hektara səpin norması 4,0-4,5 milyon cücərən toxum səpilməsi tövsiyə olunur.

Gübrə norması: Sort üçün optimal gübrə norması sələfdən asılı olaraq hektara təsiredici maddə hesabı ilə 60-80 kq fosfor, 50-60 kq kalium və 70-90 kq azot gübrələri hesab olunur.

AĞALI

YUMŞAQ BUĞDA SORTU

Müəlliflər: Ə.C. Musayev, A.N. Məmmədova, A.M. Abdullayev, Q.M. Əliyev, M.Ş. Şükürov, K.K. Aslanova

Sort 2007-ci ildə Seleksiya Nailiyyətlərinin Sınağı və Mühafizəsi üzrə Dövlət Komissiyasına təqdim edilmişdir.

Mənşəyi: Sort Azərbaycan ET Əkinçilik İnstitutunda yerli 01172 lütessens nümunəsi ilə Solva sortunun növdaxili hibridləşməsindən fərdi seçmə yolu ilə alınmışdır.

Ümumi xüsusiyyətləri: Sort ortaboyludur (110-115 sm), yatmaya qarşı davamlıdır. Vegetasiya müddəti 230-235 gün olub, Şəki-Zaqatala bölgəsi üçün rayonlaşmış Şəki 1 sortuna nisbətən 2-3 gün tez yetişir. Kollanması yaxşıdır. Cücərtilər və boruya çıxma fazasında yarpaqları yaşıl rəngdədir.

Növmüxtəlifliyi lütessensdir. Sünbülü uzun silindrik formadadır. Sünbülçük pulcuğu yumurtavari, sinirlənməsi zəif, dişiyi qısa küt, çiyin xarakteri qalxmış, orta, tili zəifdir. Sortun dənə orta irilikdə, şırımın xarakteri orta, zəif qırmızı olub, yarımıyumru və qayəsi tüklüdür. Sünbüldə dənələrin sayı 45-55 ədəddir.

Məhsuldarlığı: Şəki Dayaq Məntəqəsində sortun orta məhsuldarlığı nəmliklə təmin olunmuş dəmyədə 5,07 t/ha olub, rayonlaşmış Şəki 1 sortundan 1,2 ton artıq dən məhsulu vermişdir. Potensial məhsuldarlığı 6,0-7,0 t/ha-dır.

Dənə keyfiyyəti: 1000 dənənin kütləsi 45-48 qramdır. Dənənin şüşəvariliyi 60-65%, dənə zülalın miqdarı 14,1-14,9%, kleykovinanın miqdarı 30-32%-dir. Yüksək texnoloji və çörək bişirmə keyfiyyətinə malikdir.

Xəstəliklərə və iqlim şəraitinə davamlılığı: Sort sürmə xəstəliklərinə davamlı, pas, unlu şəh, septorioz xəstəliklərinə orta davamlıdır. Quraqlığa orta davamlı, qışlaması yaxşıdır.

Becərilmə bölgələri və sələfləri: Əsasən ölkənin nəmliklə təmin olunmuş dəmyə, qismən də dağətəyi və suvarma bölgələrində becərilməsi təklif olunur. Dəmyə bölgələrində əsasən qara və bitkili herikdən, suvarma bölgələrində isə çoxillik bitki və cərgəarası becərilən bitkilərdən sonra səpilməsi daha münasibdir.

Səpin müddəti: Sort üçün optimal səpin müddəti oktyabrın ikinci və üçüncü on günlükləri aralığı hesab olunur.

Səpin norması: Hektara optimal səpin norması 4,5-5,0 milyon cücərən toxum səpilməsi tövsiyə olunur.

Gübrə norması: Sort üçün ən yaxşı gübrə normaları sələfdən və torpağın münbitliyindən asılı olaraq hektara təsiredici maddə hesabı ilə 80-100 kq fosfor, 40-60 kq kalium və 80-100 kq azot gübrələri hesab olunur.

YEGANƏ

YUMŞAQ BUĞDA SORTU

**Müəlliflər: Ə.C.Musayev, M.Q. Əhmədov,
V.F. İbadov, Q.M. Həsənova,
M.H. Seyidov, M.N. Mahmudov**

Sort 2007-ci ildə Seleksiya Nailiyyətlərinin Sınağı və Mühafizəsi üzrə Dövlət Komissiyasına təqdim edilmişdir.

Mənşəyi: Sort Azərbaycan ET Əkinçilik İnstitutunda Krasnodarskaya 23 x (Movçanka x Odesskaya polukarlikovaya) yumşaq buğda sortlarının növdaxili hibridləşməsindən çoxqatlı fərdi seçmə yolu ilə alınmışdır.

Ümumi xüsusiyyətləri: Sort ortaboyludur (92-103 sm), gövdəsi möhkəm, yatmaya davamlıdır. Məhsuldar kollanması 4-5-dir. Sort tezyetişkəndir. Vegetasiya müddəti suvarma şəraitində üç illik orta hesabla 204 gün təşkil edib, rayonlaşmış digər sortlardan 3-4 gün tez yetişir.

Növmüxtəlifliyi *ferrugineum*dur. Sünbülü silindrik, tam yetişmədə qismən əyilən, orta irilikdə, orta sıxlıqda olub, qırmızı rəngdədir. Qılçıqları qırmızı, orta uzunluqda və xarakteri zəifdir. Sünbüldə sünbülcüklər sıx yerləşmişdir. Sortun dənisi orta irilikdə, qırmızı rəngdə olub, qayəsi tüklü və forması yarımıyumrudur. Sünbüldə dənələrin sayı 40-44 ədəddir.

Məhsuldarlığı: Sortun Tərtər Bölgə Təcrübə Stansiyasında üç illik orta məhsuldarlığı suvarmada 6,62 t/ha olub, rayonlaşmış Nurlu 99 sortundan 0,42 t/ha artıq məhsul vermişdir. Potensial məhsuldarlığı 8,0-9,0 t/ha-dır.

Dənin keyfiyyəti: 1000 dəninin kütləsi 39-43 qramdır. Zülalın miqdarı 14,2-14,8%, yaş kleykovinanın miqdarı 28-32%-dir.

Xəstəliklərə və iqlim şəraitinə davamlılığı: Sort tədqiqat illərində sarı və qonur pasa, sürmə xəstəliklərinə qarşı davamlılıq reaksiyası göstərmişdir. Tez yetişdiyindən yaz-yay quraqlığına məruz qalmır, qışlaması yaxşıdır.

Becərilmə bölgələri və sələfləri: Sortun respublikanın suvarılan düzən və dağətəyi dəmyə bölgələrdə becərilməsi tövsiyə olunur. Suvarmada sort üçün ən yaxşı sələf çoxillik və cərgəarası becərilən bitkilər, dağətəyi dəmyə bölgələrdə isə qara və bitkili heriklərdir.

Səpin müddəti: suvarma şəraitində optimal səpin müddəti oktyabrın 20-dən noyabrın 10-dək, dağətəyi dəmyə şəraitində isə sentyabrın 30-dan oktyabrın 10-dəkdir.

Səpin norması: suvarma şəraitində hektara səpin norması 4,5 -5,0 milyon, dağətəyi dəmyə şəraitində isə 4,0-4,5 milyon cücərən toxum səpilməsi tövsiyə olunur.

Gübrə norması: Sort üçün ən yaxşı gübrə normaları sələfdən və torpağın münbitliyindən asılı olaraq hektara təsiredici maddə hesabı ilə 80-100 kq fosfor, 40-60 kq kalium və 80-100 kq azot gübrələri hesab olunur.

ZİRVƏ 80 YUMŞAQ BUĞDA

Müəlliflər: Ə.C. Musayev, M.Q. Əhmədov,
V.F. İbadov, M.H. Seyidov,
M.N. Mahmudov

Sort 2008-ci ildə Seleksiya Nailiyyətlərinin Sınağı və Mühafizəsi üzrə Dövlət Komissiyasına təqdim edilmişdir.

Mənşəyi: Sort Azərbaycan ET Əkinçilik İnstitutunda yumşaq buğda hibridləri populyasiyasından fərdi seçmə yolu ilə alınmışdır.

Ümumi xüsusiyyətləri: Sort ortaboyludur (96-100 sm), gövdəsi möhkəm, yatmaya davamlıdır, məhsuldar kollanması 3,4-3,8-dir. Vegetasiya müddəti suvarmada 197-204 gün olub, rayonlaşmış Nurlu 99 sortundan 3-5 gün gec yetişir.

Növmüxtəlifliyi eritrospermumdur. Sünbülü silindrik, tam yetişmədə qismən əyilən, orta irilikdə və sıxlıqda olub, ağ rəngdədir. Qılçıqları ağ, orta uzunluqda və xarakteri zəifdir. Sortun dənə orta irilikdə, qırmızı rəngdə olub, qayəsi tüklü və forması yarımıyumrudur. Sünbüldə sünbülçüklər orta sıxlıqda yerləşmiş, sünbüldə dənələrin sayı 39-41 ədəddir.

Məhsuldarlığı: Tərtər Bölgə Təcrübə Stansiyasında sortun orta məhsuldarlığı suvarmada 7,12 t/ha olmuşdur ki, bu da rayonlaşmış Nurlu 99 sortundan 0,30-0,80 t/ha yüksəkdir. Potensial məhsuldarlığı 8,0-9,0 t/ha-dır.

Dənə keyfiyyəti: 1000 dənənin kütləsi 39-43 qramdır. Zülalın miqdarı 14,2-14,8%, yaş kleykovinanın miqdarı 28-32% olmuşdur.

Xəstəliklərə və iqlim şəraitinə davamlılığı: Sarı və qonur pasa, sürmə xəstəliklərinə qarşı davamlılıq reaksiyası göstərmişdir. Tezyetışkənliyinə görə yaz-yay quraqlığına məruz qalmır.

Becərilmə bölgələri və sələfləri: Sortun respublikanın suvarılan düzən və dağətəyi dəmyə bölgələrdə becərilməsi tövsiyə olunur. Suvarılan bölgələrdə sort üçün ən yaxşı sələf çoxillik və cərgəarası becərilən bitkilər, dağətəyi bölgələrdə isə qara və bitkili heriklərdir.

Səpin müddəti: suvarma şəraitində optimal səpin müddəti oktyabrın 20-dən noyabrın 10-dək, dağətəyi dəmyə şəraitində isə sentyabrın 20-dən oktyabrın 10-dəkdir.

Səpin norması: suvarma şəraitində hektara səpin norması 4,5 -5,0 milyon, dağətəyi dəmyə şəraitində isə 4,0-4,5 milyon cücərən toxum səpilməsi tövsiyə olunur.

Gübrə norması: Sort üçün ən yaxşı gübrə normaları sələfdən və torpağın münbitliyindən asılı olaraq hektara təsiredici maddə hesabı ilə 80-100 kq fosfor, 40-60 kq kalium və 80-100 kq azot gübrələri hesab olunur.

ŞƏFƏQ 2

YUMŞAQ BUĞDA SORTU

Müəlliflər: A.M. Abdullayev, Ə.C. Musayev, M.H. Seyidov, S.K. Hacıyeva, G.H. Poladova, N.Ə. Heydərova

Sort 2009-cu ildə Seleksiya Nailiyyətlərinin Sınağı və Mühafizəsi üzrə Dövlət Komissiyasına təqdim edilmişdir.

Mənşəyi: Sort Azərbaycan ET Əkinçilik İnstitutunda ÜRBİ-nin K-58369 nümunəsi, yerli Şəfəq və Səba yumşaq buğda sortlarının pilləli hibridindən təkrar fərdi seçmə yolu ilə yaradılmışdır.

Ümumi xüsusiyyətləri: Sortun boyu 99-116 sm olub, yatmaya qarşı davamlıdır. Vegetasiya müddəti 178-190 gün olub, standart sortla eyni vaxtda yetişir. Kollanması yaxşıdır. Cücərtiləri və boruya çıxma fazasında yarpaqları yaşıl rəngdədir, mum təbəqəsi ilə örtülməmişdir.

Növmüxtəlifliyi lütessensdir. Sünbülün forması iyvari, ağ rəngli, uzun (11-13sm), orta sıxlıqda, sünbülçük pulcuğu oval, zəif sinirli, sünbülçük pulcuğunun dişciyi qısa küt, çiyinin forma və iriliyi ensiz qalxmış, tilin görünüşü güclüdür. Sortun dənə orta irilikdə, şırımın xarakteri orta, rəngi açıq qırmızı, forması yumurtavari və qayəsi tüklüdür. Sünbüldə dənələrin sayı 42-46 ədəddir.

Məhsuldarlığı: Tərtər Bölgə Təcrübə Stansiyasında sortun orta məhsuldarlığı suvarmada 6,6 t/ha olub, standart Aran sortundan 0,7 ton artıq dən məhsulu vermişdir. Potensial məhsuldarlığı hektarda 7,5-8,0 t/ha-dır.

Dənə keyfiyyəti: 1000 dənənin kütləsi 42-46 qram, şüşəvaridir, dəndə zülalın miqdarı 14,0-14,9%, yaş kleykovinanın miqdarı 33,0-38,0%-dir. Yüksək texnoloji və çörək bişirmə keyfiyyətinə malikdir.

Xəstəliklərə və iqlim şəraitinə davamlılığı: Qonur pasa nisbətən həssas, sarı pasa və sürmə xəstəliklərinə qarşı davamlıdır. Qışlaması yaxşıdır.

Becərilmə bölgələri və sələfləri: Əsasən ölkənin suvarılan aran və qismən də nəmliliklə təmin olunmuş dağətəyi bölgələrində becərilməsi məsləhət görülür. Pambıq və digər cərgəarası becərilən bitkilərdən sonra səpilməsi daha münasibdir.

Səpin müddəti: Optimal səpin müddəti oktyabr ayının ikinci və üçüncü on günlükləri aralığı hesab olunur.

Səpin norması: Hektara səpin norması 4,5-5,0 milyon cücərən toxum səpilməsi tövsiyə olunur.

Gübrə norması: Yüksək məhsul almaq üçün hektara təsiredici maddə hesabı ilə 100-120 kq fosfor, 60 kq kalium və 100-120 kq azot gübrələri verilməlidir.

QIZIL BUĞDA

YUMŞAQ BUĞDA SORTU

Müəlliflər: C.Ə. Əliyev, C.M. Təlai, Ə.C. Musayev, A.A. Cahangirov, M.H. Seyidov, Q.M. Həsənova, N.H. Həmidov

Sort 2009-cu ildə Seleksiya Nailiyyətlərinin Sınağı və Mühafizəsi üzrə Dövlət Komissiyasına təqdim edilmişdir.

Mənşəyi: Sort Beynəlxalq Seleksiya Mərkəzlərindən alınmış payızlıq buğdanın yarım-quraq bölgələr üçün 7-ci müşahidə pitomnikində (7th WON-SA №473) olan buğda genotiplərindən fərdi seçmə aparmaqla alınmışdır.

Ümumi xüsusiyyətləri: Sort ortaboyludur (99-110 sm), gövdəsi möhkəm, yatmaya davamlıdır, məhsuldar kollanması 3,0-3,2-dir. Vegetasiya müddəti dağlıq və dağətəyi dəmyə bölgələrdə 243-245 gün olub, Bezostaya 1 sortundan 5-7 gün tez yetişir.

Növmüxtəlifliyi lütessensdir. Sünbülü iyvari, orta, ağ rəngdə olub, qılıqsızdır. Sortun dənə orta irilikdə və şırımın xarakteri dayaz, rəngi qırmızı olub, forması yumurtavari və qayəsi tüklüdür. Sünbüldə sünbülcüklər sıx yerləşmiş, sünbüldə dənələrin sayı 45-48 ədəddir.

Məhsuldarlığı: Qobustan Bölgə Təcrübə Stansiyasında sortun orta məhsuldarlığı dəmyədə 4,83 t/ha olub, rayonlaşmış Bezostaya-1 sortundan 0,6-0,9 ton artıq dənə məhsulu vermişdir. Potensial məhsuldarlığı 5-6 t/ha-dır.

Dənə keyfiyyəti: 1000 dənənin kütləsi 41-48 qramdır. Dəndə zülalın miqdarı 14,1-15,0%, kleykovina 28,0-36,2%-dir.

Xəstəliklərə və iqlim şəraitinə davamlılığı: Sarı və qonur pas, sürmə xəstəliklərinə, qışa və quraqlığa davamlıdır.

Becərilmə bölgələri və sələfləri: Əsasən respublikanın nəmliliklə təmin olunmayan dağlıq və dağətəyi quraq dəmyə bölgələrində becərilməsi təklif olunur. Dəmyə bölgələrində əsasən noxud sələfindən və qara herikdən sonra əkilməsi daha münasibdir.

Səpin müddəti: Dağlıq və dağətəyi dəmyə şəraitində optimal səpin müddəti sentyabr ayının 20-dən oktyabrın 10-dəkdir.

Səpin norması: Dağlıq və dağətəyi dəmyə şəraitində hektara səpin norması 4,0-4,5 milyon cücərən toxum səpilməsi tövsiyə olunur.

Gübrə norması: Sort üçün optimal gübrə norması sələfdən asılı olaraq hektara təsiredici maddə hesabı ilə 60-80 kq fosfor, 50-60 kq kalium və 70-90 kq azot gübrələri hesab olunur.

FATİMƏ

YUMŞAQ BUĞDA SORTU

Müəlliflər: Ə.C. Musayev, M.Q. Əhmədov,
V.F. İbadov, A.İ. Mörqunov,
M.H. Seyidov, M.N. Mahmudov

Sort 2009-cu ildə Seleksiya Nailiyyətlərinin Sınağı və Mühafizəsi üzrə Dövlət Komissiyasına təqdim edilmişdir.

Mənşəyi: Sort Argentina mənşəli hibrid kombinasiyasından (H80/5/KVZ/3/BB/CHA/TOR73/4/TEMU47-77, E2E1) çoxqatlı fərdi seçmə yolu ilə alınmışdır.

Ümumi xüsusiyyətləri: Sort ortaboyludur (92-97 sm), gövdəsi möhkəm, yatmaya davamlıdır, məhsuldar kollanması 4,5-5,0-dir. Vegetasiya müddəti suvarmada üçillik orta 204 gün təşkil edib, standart sortdan 3-4 gün tez yetişir.

Növmüxtəlifliyi eritrospermumdur: Sünbülü silindrvari, tam yetişmədə qismən əyilən, orta irilikdə, orta sıxlıqda olub, ağ rəngdədir. Qılçıqları ağ, orta uzunluqda və xarakteri zəifdir. Sortun dənə orta irilikdə, qırmızı rəngdə, dənənin qayəsi seyrək tüklü, şırımın xarakteri dayaz, forması uzunsovdur. Sünböldə dənənin sayı 41-45 ədəddir.

Məhsuldarlığı: Sortun üç illik orta məhsuldarlığı suvarmada 7,01 t/ha olub, Tərtər BTS-də rayonlaşmış Nurlu 99 sortundan 0,49 t/ha çox olmuşdur. Potensial məhsuldarlığı 8,0-9,0 t/ha-dır.

Dənənin keyfiyyəti: 1000 dənənin kütləsi 38-41 qramdır. Dəndə zülalın miqdarı 13,7-14,5%, yaş kleykovinanın miqdarı 28-30% olmuşdur.

Xəstəliklərə və iqlim şəraitinə davamlılığı: Sort tədqiqat illərində sarı və qonur pasa, sürmə xəstəliklərinə qarşı davamlılıq reaksiyası göstərmişdir. Tez yetişdiyindən yaz-yay quraqlığına məruz qalmır, qışlaması yaxşıdır.

Becərilmə bölgələri və sələfləri: Sortun respublikanın suvarılan düzən və dağətəyi dəmyə bölgələrində becərilməsi tövsiyə olunur. Suvarmada sort üçün ən yaxşı sələf çoxillik otlar və cərgəarası bitkilər, dağətəyi dəmyə bölgələrində isə qara və bitkili heriklərdir.

Səpin müddəti: Suvarma şəraitində optimal səpin müddəti oktyabrın 20-dən noyabrın 10-dək, dağətəyi dəmyə şəraitində isə sentyabrın 30-dan oktyabrın 10-dəkdir.

Səpin norması: Suvarma şəraitində hektara səpin norması 4,5-5,0 milyon, dağətəyi şəraitdə isə 4,0-4,5 milyon cücərən toxum səpilməsi tövsiyə olunur.

Gübrə norması: Sort üçün ən yaxşı gübrə normaları sələfdən və torpağın münbitliyindən asılı olaraq hektara təsiredici maddə hesabı ilə 80-100 kq fosfor, 40-60 kq kalium və 90-100 kq azot gübrələri hesab olunur.

FƏRƏHİM

YUMŞAQ BUĞDA SORTU

**Müəlliflər: F.Ş. Mahmudov, Ə.C. Musayev,
A.M. Abdullayev, T.T.
İsmayilov, S.K. Hacıyeva, Q.M.
Həsənova, E.R. İbrahimov**

Sort 2011-ci ildə Seleksiya Nailiyyətlərinin Sınağı və Mühafizəsi üzrə Dövlət Komissiyasına təqdim edilmişdir.

Mənşəyi: Sort Azərbaycan ET Əkinçilik İnstitutunda Azərbaycanın K-46324; D66 x Gürcüstanın (İndiyskaya N x Doli 35-4və yerli İran nümunəsi 351826 (Az. kataloqu K-02052) sort nümunələrinin mürəkkəb hibridləşməsindən yaradılmışdır.

Ümumi xüsusiyyətləri: Sort ortaboyludur (93-103sm), yatmaya davamlıdır, tez yetişəndir. Vegetasiya müddəti quraq dəmyədə üçillik orta 189 gün olub, standart Əzəmətli 95 sortundan 3-4 gün tez yetişir.

Növmüxtəlifliyi lütessensdir. Sünbülü iyvari, orta uzunluqda, orta sıxlıqda, ağ rəngdə, qılıqsızdır. Sünbülçüklərin forması oval, sünbülçük pulcuğunun dişciyi qısa küt, tilin görünüşü zəifdir. Sortun dənisi orta irilikdə, şırımın xarakteri dayaz, rəngi qırmızı olub, yumurtavari və qayəsi seyrək tüklüdür. Sünbüldə dənələrin sayı 48-51 ədəddir.

Məhsuldarlığı: Cəlilabad Bölgə Təcrübə Stansiyasında sortun məhsuldarlığı Cənubi Muğanın nəmliklə təmin olunmayan quraq dəmyə şəraitində 3,14-3,31 t/ha olmuşdur. Potensial məhsuldarlığı 4,0-5,0 t/ha-dır.

Dənin keyfiyyəti: 1000 dəninin kütləsi 41-44 qramdır. Dəndə zülalın miqdarı 13,4-14,0%, kleykovinanın miqdarı 28,4-32,8 %-dir. Yüksək texnoloji və çörək bişirmə keyfiyyətinə malikdir.

Xəstəliklərə və iqlim şəraitinə davamlılığı: Sarı pas xəstəliyinə orta davamlı olmuş, qonur pas və sürmə xəstəliklərinə sirayətlənməsi müşahidə edilməmişdir. Quraqlığa davamlıdır, qışlaması yaxşıdır.

Becərilmə bölgələri və sələfləri: Əsasən ölkənin quraq dəmyə və nəmliklə təmin olunmuş dağətəyi, eləcə də suvarılan aralıq bölgələrində becərilməsi tövsiyə olunur. Quraq dəmyə bölgələrdə qara herik, paxlalı bitkilərdən (noxud, mərci), suvarma şəraitində isə çoxillik və cərgəarası becərilən bitkilərdən sonra becərilməsi məsləhət görülür.

Səpin müddəti: Sortun optimal səpin müddəti quraq dəmyə və suvarmada oktyabrın ikinci və noyabrın birinci on günlükləri aralığı hesab olunur.

Səpin norması: Hektara səpin norması 4,5-5,0 milyon cücərən toxum səpilməsi tövsiyə olunur.

Gübrə norması: Yüksək məhsul almaq üçün hektara təsiredici maddə hesabı ilə 90-100 kq fosfor, 40-60 kq kalium və 90-120 kq azot gübrələrinin verilməsi məsləhətdir.

LƏYAQƏTLİ 80

YUMŞAQ BUĞDA SORTU

Müəlliflər: C.Ə. Əliyev, C.M. Təlai, Ə.C. Musayev, A.A. Cahangirov, N.H. Əzizova, Q.M. Həsənova, H.N. Həmidov

Sort 2011-ci ildə Seleksiya Nailiyyətlərinin Sınağı və Mühafizəsi üzrə Dövlət Komissiyasına təqdim olunmuşdur.

Mənşəyi: Sort Beynəlxalq Seleksiya Mərkəzindən alınmış payızlıq buğdanın yarım-quraq bölgələr üçün 7-ci müşahidə pitomnikində (7th WON-SA №473) olan buğda genotiplərindən fərdi seçmə yolu ilə alınmışdır.

Ümumi xüsusiyyətləri: Sort ortaboyludur (98-108 sm), gövdəsi möhkəm, yatmaya davamlıdır, məhsuldar kollanması 3,2-3,6-dır. Vegetasiya müddəti dağlıq və dağətəyi bölgələrdə 242-246 gün olub, Bezostaya 1 sortundan 6-8 gün tez yetişir.

Növmüxtəlifliyi eritrospermumdur. Sünbülü iyvari, orta ölçüdə, ağ rəngdə, qılçıqlıdır. Qılçıqları zəif və şaxələnmişdir. Sortun dənisi orta irilikdə və şırımın xarakteri dayaz, rəngi qırmızı olub, yumurtavari və qayəsi tüklüdür. Sünbüldə sünbülcüklər orta sıxlıqda yerləşmiş, sünbüldə dənələrin sayı 52-54 ədəddir.

Məhsuldarlığı: Sortun Qobustan Bölgə Təcrübə Stansiyasında orta məhsuldarlığı dəmyədə 5,42 t/ha olub, rayonlaşmış Bezostaya 1 sortundan 1,0-1,5 tondan artıq dən məhsulu vermişdir. Potensial məhsuldarlığı dağlıq və dağətəyi quraq dəmyə şəraitində 5,5-6,0 t/ha-dır.

Dənin keyfiyyəti: 1000 dəninin kütləsi 39-41 qramdır. Dəndə zülalın miqdarı 14,6-15,1%, kleykovina 30,6-34,4%-dir.

Xəstəliklərə və iqlim şəraitinə davamlılığı: Sarı və qonur pas, unlu şəh, sürmə xəstəliklərinə, qısa və quraqlığa qarşı davamlıdır.

Becərilmə bölgələri və sələfləri: Əsasən respublikanın nəmliklə təmin olunmayan dağlıq və dağətəyi bölgələrində becərilməsi təklif olunur. Dəmyə bölgələrində əsasən noxud sələfindən və qara herikdən sonra əkilməsi daha münasibdir.

Səpin müddəti: Dağlıq və dağətəyi dəmyə şəraitində optimal səpin müddəti sentyabr ayının 20-dən oktyabrın 10-dəkdir.

Səpin norması: Dağlıq və dağətəyi dəmyə şəraitində hektara səpin norması 4,0-4,5 milyon cücərən toxum səpilməsi tövsiyə olunur.

Gübrə norması: Sort üçün optimal gübrə norması sələfdən asılı olaraq hektara təsiredici maddə hesabı ilə 60-80 kq fosfor, 50-60 kq kalium və 70-90 kq azot gübrələri hesab olunur.

PƏRVİN

YUMŞAQ BUĞDA SORTU

**Müəlliflər: A.M.Abdullayev,
Ə.C.Musayev, C.M.Təlai,
F.Ş.Mahmudov,
S.K.Hacıyeva,
E.R.İbrahimov,
G.H.Poladova, B.B.Nəzərov,
S.M.Məmmədova**

Sort 2012-ci ildə Seleksiya Nailiyyətlərinin Sınağı və Mühafizəsi üzrə Dövlət Komissiyasına təqdim edilmişdir.

Mənşəyi: Sort Azərbaycan ET Əkinçilik İnstitutunda ÜRBİ-nin K-58369 nümunəsi və yerli Azəri sortunun bekkorss hibrid kombinasiyasından (TT09603-(K-58369xAzəri)xK-58369) təkrar fərdi seçmə yolu ilə yaradılmışdır.

Ümumi xüsusiyyətləri: Sort ortaboyludur (106-111sm), yatmaya davamlıdır. Vegetasiya müddəti suvarmada 199-212 gün olub, orta yetişkəndir. Kollanması yaxşıdır. Yarpaqlarının rəngi tünd yaşıl olub, kollanma vaxtı mum təbəqəsi ilə örtülmüşdür.

Növmüxtəlifliyi lütessensdir. Sünbülü uzun (8,3-11,0sm), forması iyvari, sünbülçük pulcuğu oval, kili orta inkişaf etmiş, sinirlənməsi zəif, pulcuğun dişciyi qısa küt, çiyini enli düz formadadır. Sortun dənəi orta irilikdə, şırımın xarakteri dayaz, rəngi açıq qırmızı olub, forması yumurtavari və dənənin qayəsi tüklüdür. Sünbüldə dənələrin sayı 43-47 ədəddir.

Məhsuldarlığı: Tərtər BTS-də sortun orta məhsuldarlığı suvarmada 6,7 t/ha olmuşdur ki, bu da rayonlaşmış Aran sortundan 0,7 ton yüksəkdir. Potensial məhsuldarlığı 7,5-8,0 t/ha-dır.

Dənənin keyfiyyəti: 1000 dənənin kütləsi 31,3-42,4 qram, dənənin şüşəvariliyi 70-90%, dəndə zülalın miqdarı 14,5-15,5%, kleykovinanın miqdarı 30-35%-dir. Yüksək texnoloji və çörək bişirmə keyfiyyətinə malikdir.

Xəstəliklərə və iqlim şəraitinə davamlılığı: Sarı pas və unlu şəhə qarşı davamlıdır, qonur pasa qarşı orta həssaslıq reaksiyası göstərmişdir. Qışlaması yaxşıdır.

Becərilmə bölgələri və sələfləri: Respublikanın suvarılan aran və dağətəyi bölgələrində becərilməsi məsləhət görülür. Pambıq və cərgəarası becərilən bitkilərdən sonra səpilməsi daha münasibdir.

Səpin müddəti: Optimal səpin müddəti suvarma şəraitində oktyabrın ikinci və noyabrın birinci on günlükləri aralığı, dağətəyi dəmyə bölgələrdə isə sentyabrın 20-dən oktyabrın 10-dək olan dövr hesab olunur.

Səpin norması: Hektara optimal səpin norması suvarmada 4,5-5,0 milyon, dağlıq və dağətəyi dəmyə şəraitində isə 4,0-4,5 milyon cücərən toxum səpilməsi tövsiyə olunur.

Gübrə norması: Sort üçün ən yaxşı gübrə normaları sələfdən və torpağın münbitliyindən asılı olaraq hektara təsiredici maddə hesabı ilə 100-120 kq fosfor, 60 kq kalium və 100-120 kq azot gübrələrinin verilməsi məqsədmüvafiq hesab olunur.

MARXAL

YUMŞAQ BUĞDA SORTU

Müəlliflər: Ə.C.Musayev,
A.N.Məmmədova,
A.M.Abdullayev,
M.Ş.Şükürov,
S.K.Hacıyeva,
Q.M.Əliyev,
Q.M.Həsənova,
K.O.Əhmədova

Sort 2012-ci ildə Seleksiya Nailiyyətlərinin Sınağı və Mühafizəsi üzrə Dövlət Komissiyasına təqdim edilmişdir.

Mənşəyi: Sort Azərbaycan ET Əkinçilik İnstitutunda CİMMYT-dən introduksiya olunmuş Yr 1/7 geninin daşıyıcısı “Arona” və Yerli “Tərəqqi” yumşaq buğda sortlarının (Arona(s)6Yr1/7x Tərəqqi) hibrid kombinasiyasından təkrar fərdi seçmə yolu ilə yaradılmışdır.

Ümumi xüsusiyyətləri: Sort ortaboyludur (105-110sm), yatmaya qarşı davamlıdır. Vegetasiya müddəti 221-230 gündür. Kollanması yaxşıdır. Cücərtilər və boruya çıxma fazasında yarpaqları tünd yaşıl rəngdədir.

Növmüxtəlifliyi lütessensdir. Sünbülün forması silindrik, ağ rəngli, uzun (11-13sm), orta sıxlıqlı, sünbülçük pulcuğu lansetvaridir. Sünbülçük pulcuğu dimdikli, çiyin forması düz ensiz təpəcikli, tili zəifdir. Sortun dənisi iri, şırımın xarakteri dayaz, rəngi qırmızı olub, forması yarımuzun və qayəsi tüklüdür. Sünböldə dənələrin sayı 65-69 ədəddir.

Məhsuldarlığı: Şəki Dayaq Məntəqəsində sortun məhsuldarlığı nəmliklə qismən təmin olunmuş dəmyə şəraitində 3,8-4,1 t/ha olub, rayonlaşmış Şəki 1 sortundan 0,8-1,0 ton artıq dən məhsulu vermişdir. Potensial məhsuldarlığı hektara 4,5-5,0 tondur.

Dənin keyfiyyəti: 1000 dəninin kütləsi 38-44 qram, şüşəvarilik 70-100 %, dəndə zülalın miqdarı 14,0-14,6%, kleykovinanın miqdarı 28-36%-dir. Sort yüksək çörək bişirmə keyfiyyətinə malikdir.

Xəstəliklərə və iqlim şəraitinə davamlılığı: Bərk sürməyə, unlu şəhə və qonur pasa orta davamlı, sarı pasa davamlıdır. Qışlaması yaxşıdır.

Becərilmə bölgələri və sələfləri: Respublikanın nəmliklə təmin olunmuş dağlıq və dağətəyi dəmyə bölgələrində becərilməsi məsləhət görülür. Cərgəarası becərilən bitkilərdən sonra səpilməsi tövsiyə olunur.

Səpin müddəti: Oktyabr ayının ikinci və noyabrın birinci on günlükləri aralığı hesab olunur.

Səpin norması: Hektara 4,0-4,5 milyon cücərən toxum səpilməsi tövsiyə olunur.

Gübrə norması: Yüksək məhsul almaq üçün hektara təsiredici maddə hesabı ilə 80-100 kq fosfor, 60 kq kalium və 90-100 kq azot gübrələri verilməlidir.

MAHMUD 80

YUMŞAQ BUĞDA SORTU

Müəlliflər: Ə.C. Musayev, M.Q. Əhmədov,
V.F. İbadov, M.N. Mahmudov

Sort 2012-ci ildə Seleksiya Nailiyyətlərinin Sınağı və Mühafizəsi üzrə Dövlət Komissiyasına təqdim edilmişdir.

Mənşəyi: Sort Azərbaycan ET Əkinçilik İnstitutunun Tərtər BTS-də İKARDA beynəlxalq mərkəzindən alınmış Mərkəzi və Qərbi Asiya regionu üçün sarı pasın 5-ci tutucu pitomnikindəki (5th CWA-RTN-166) yumşaq buğda hibrid kombinasiyasından (AGRI/NaCH//KAUZ) çoxqatlı fərdi seçmə yolu ilə alınmışdır.

Ümumi xüsusiyyətləri: Sort ortaboyludur (100-110 sm), gövdəsi yatmaya davamlıdır. Orta yetişən sortdur. Vegetasiya müddəti suarmada 204-218 gün olub, rayonlaşmış Aran sortundan 2-4 gün tez yetişir. Kollanma forması yerə yarım sərilon olub, kollanması yüksəkdir. Cücərtisinin və bitkisinin rəngi yaşıldır.

Növmüxtəlifliyi eritrospermumdur. Sünbülü ağ rəngdə olub, silindrvari, orta irilikdə və orta sıxlıqdadır. Sünbülcük pulcuğu ovalvari formada, kil dişi qısa, azacıq əyilən, sinirlənmə zəif, tilin görüntüsü zəif, çiyin forması düzdür. Sünbüldə sünbülcüklər sıx yerləşmiş, sünbüldə dənələrin sayı 41-45 ədəddir. Sortun dənə orta irilikdə, şırımın xarakteri dayaz, rəngi qırmızı, forması yumru və qayəsi tüklüdür.

Məhsuldarlığı: Tərtər BTS-də sortun üç ildə orta məhsuldarlığı suarmada 4,20 t/ha olub, rayonlaşmış Aran sortundan 0,70 ton artıq məhsul vermişdir. Potensial məhsuldarlığı 8,0 t/ha-dan çoxdur.

Dənənin keyfiyyəti: 1000 dənənin kütləsi 32-38 qramdır. Dənənin şüşəvariliyi 58-77%, dəndə zülalın miqdarı 14,1-14,5 %, yaş kleykovinanın miqdarı 29-32% və texnoloji keyfiyyəti yaxşıdır.

Xəstəliklərə və iqlim şəraitinə davamlılığı: Sarı və qonur pas xəstəliklərinə davamlıdır. Quraqlığa davamlıdır, qışlaması yaxşıdır.

Becərilmə bölgələri və sələfləri: Azərbaycanın suvarılan düzən və təmin olunmuş dağətəyi dəmyə bölgələrində becərilməsi məsləhət görülür. Suarmada pambıq və digər cərgəarası becərilən bitkilərdən, dağətəyi dəmyə bölgələrdə isə qara və bitkili heriklərdən sonra əklməsi daha münasibdir.

Səpin müddəti: Optimal səpin müddətləri suarmada oktyabr ayının ikinci və üçüncü ongünlükləri aralığı, dağətəyi dəmyə bölgələrdə isə sentyabrın 20-dən oktyabrın 10-dəkdir.

Səpin norması: Hektara 4,5-5,0 milyon cücərən toxum səpilməsi tövsiyə olunur.

Gübrə norması: Sort üçün yaxşı gübrə normaları sələfdən və torpağın münbitliyindən asılı olaraq hektara təsiredici maddə hesabı ilə 80-100 kq fosfor və 40-60 kq kalium və 80-100 kq azot gübrələri hesab olunur.